

PARTICIPATIE IN SPORT EN CULTUUR

MULIER INSTITUUT EN BOEKMANSTICHTING

PARTICIPATIE *IN SPORT EN CULTUUR* MULIER INSTITUUT EN BOEKMANSTICHTING

Auteurs: Remko van den Dool (Mulier Instituut), Thomas de Hoog (Boekmanstichting), Britt Swartjes (Boekmanstichting)

Juni 2025, coverbeeld: Beatriz Braga, breakdance clinic

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
Inleiding	8
1. Sport en cultuur naar persoonskenmerken.....	19
2. Overlap activiteiten sport en cultuur	29
3. Synthese: profielanalyse	37
Conclusie & Aanbevelingen	52
Bronnen	56
Appendix Tabellen	58

SAMENVATTING

SAMENVATTING

Sport en cultuur vormen belangrijke pijlers van de vrijetijdsinvulling van veel Nederlanders. In deze publicatie, een samenwerking van het Mulier Instituut en de Boekmanstichting, onderzoeken we de mate van sport- en cultuurparticipatie in Nederland en hoe deze werelden zich tot elkaar verhouden. Het rapport biedt inzicht in de overlap tussen deelname aan sport- en cultuuractiviteiten en in welke mate verschillende groepen in de samenleving in deze activiteiten participeren. De resultaten kunnen helpen beleidsdoelstellingen op zowel nationaal als lokaal niveau aan te scherpen.

Sport- en cultuurparticipatie worden op verschillende manieren door de overheid gestimuleerd. Waar de doelstellingen voor sport en cultuur door het Rijk al enige tijd afzonderlijk van elkaar worden uitgewerkt, is sport- en cultuurbeleid op lokaal niveau vaker nauw met elkaar verbonden. Ook in het dagelijks leven is de scheiding tussen sport- en cultuur vaak niet zo absoluut. Denk bijvoorbeeld aan de beoefening van dans.

Voor de analyse die is uitgevoerd voor deze publicatie is gebruik gemaakt van data uit de Vrijetijdsomnibus (VTO) 2022, een tweejaarlijks bevolkingsonderzoek uitgevoerd door het CBS in samenwerking met het

Mulier Instituut en de Boekmanstichting. Daarmee bouwen we voort op een eerder publicatie van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) uit 2016. We beschouwen diverse sport- en cultuuractiviteiten in de vorm van beoefening, bezoek en consumptie door volwassen Nederlanders van 18 jaar en ouder. Hierin bekijken we dus alleen sport- en cultuuractiviteiten die al gemonitord worden binnen de VTO.

In het eerste hoofdstuk wordt de deelname aan sport- en cultuuractiviteiten afzonderlijk van elkaar geanalyseerd op basis van persoonskenmerken zoals leeftijd, opleiding, inkomen en stedelijkheid. De meeste Nederlanders zijn actief in sport en cultuur, maar voor sport ligt meer nadruk op beoefening, terwijl die bij kunst en cultuur ook ligt op bezoek. Daarnaast verschilt de participatie per bevolkingsgroep. Jongeren en HBO/WO-gediplomeerden zijn over het algemeen actiever in zowel sport als cultuur. Ouderen nemen daarentegen vaker deel aan individuele activiteiten zoals wandelen, fietsen en lezen. Voor mensen met een lager inkomen of een beperkte mobiliteit ligt de deelname aan sport- en cultuur veelal lager dan voor andere groepen. Voor het bezoeken van cultuur blijkt ook een hoge mate van

stedelijkheid een positieve invloed te hebben op de kans op deelname.

In hoofdstuk 2 kijken we naar de vraag in hoeverre bepaalde sport- of cultuuractiviteiten met elkaar overlappen. We kijken daarbij naar de mate waarin deelnemers van een bepaalde activiteit ook deelnemers zijn aan andere culturele of sportieve activiteiten. Zo blijkt dat mensen die culturele hobby's beoefenen vaker geneigd zijn om ook aan andere culturele activiteiten deel te nemen, maar eveneens meer dan gemiddeld sporten beoefenen. Ook zien we dat het beoefenen van duursporten relatief vaak samengaat met het bezoeken van klassieke podiumkunsten, terwijl team- en duosporten relatief populair blijken onder gamers en bezoekers van bioscopen en populaire podiumkunsten.

In hoofdstuk 3 identificeren we door middel van statistische analyses vier profielen van Nederlanders, gebaseerd op overeenkomsten in hun gedrag op het vlak van sport en cultuur. Door deze profielen onder de Nederlandse bevolking van elkaar te onderscheiden, geven we meer inzicht in de combinatie van factoren die meespelen in de mate waarin groepen aan sport- en cultuuractiviteiten deelnemen. Dat leidt tot

SAMENVATTING

meer gerichte aanbevelingen om mensen binnen verschillende profielgroepen te laten (blijven) participeren in sport en cultuur.. We concluderen het rapport met een reflectie op de vier profielen en doen aanbevelingen op basis van de resultaten.

- De "Bescheiden recreanten" vormen de grootste groep en zijn het minst actief op het gebied van sport en cultuur. Ze geven de voorkeur aan laagdrempelige, individuele activiteiten zoals lezen, wandelen en fietsen. Georganiseerde sport- en cultuuractiviteiten trekken hen minder aan, mogelijk door persoonlijke voorkeuren of barrières zoals beperkte mobiliteit of financiële middelen. Deze groep bestaat voornamelijk uit ouderen van 60 jaar en ouder en mensen met een lager huishoudinkomen. Beleidsmaatregelen die gericht zijn op het wegnemen van drempels en het toegankelijker maken van activiteiten kunnen helpen om deze groep actiever te betrekken.
- De "Actieve cultuurminnaars" onderscheiden zich door hun intensieve deelname aan culturele activiteiten. Ze bezoeken regelmatig musea, theaters en

erfgoedlocaties en beoefenen culturele hobby's zoals muziek maken, schilderen of toneelspelen. Hoewel hun focus op cultuur ligt, zijn ze ook actief in individuele sporten zoals wandelen en fietsen. Deze groep bestaat grotendeels uit vrouwen, 60-plussers, HBO/WO-gediplomeerden en mensen met een hoog huishoudinkomen. Hun brede interesse en actieve deelname maken hen een minder belangrijke doelgroep voor beleid gericht op het bevorderen van culturele en sportieve participatie.

- De "Sportieve gezelschapszoekers" zijn bovengemiddeld actief in sport en combineren dit met het bezoeken van populaire culturele evenementen zoals muziekconcerten en sportwedstrijden. Fitness en teamsporten zijn bijzonder geliefd binnen deze groep. Ze bestaan voornamelijk uit jongvolwassenen met een HBO- of WO-opleiding en een hoog gezinsinkomen. Hun sportieve en culturele activiteiten worden vaak in groepsverband uitgevoerd, wat hun sociale karakter benadrukt. Deze groep vertegenwoordigt een dynamische en actieve levensstijl, waarin sociale interactie centraal staat. Ook deze groep

vormt daardoor een minder belangrijke doelgroep voor beleid gericht op het bevorderen van culturele en sportieve participatie.

- De "A-sportieve gamers" onderscheiden zich door hun hoge mate van game-activiteit en beperkte deelname aan traditionele sport- en cultuuractiviteiten. Ze spelen regelmatig games en kijken vaak naar sport via media, maar nemen minder deel aan fysieke sport- of culturele evenementen. Deze groep bestaat voornamelijk uit jongvolwassenen met een middelbaar opleidingsniveau en een gemiddeld tot laag gezinsinkomen. Ontwikkelingen omtrent e-sports en gamificatie kunnen een ingang bieden om deze groep meer te betrekken bij fysieke of offline sportieve en culturele initiatieven.

Door middel van deze vier profielen maakten we inzichtelijk hoe beleid beter kan inspelen op de behoeften van verschillende groepen. Door verschillende vormen van sport- en cultuurparticipatie samen te analyseren lieten we zien dat 1) de sport- en cultuurvormen waarin Nederlanders participeren afhankelijk zijn van een combinatie van

SAMENVATTING

persoonskenmerken en 2) verschillende groepen Nederlanders in verschillende sport- en cultuuractiviteiten participeren. Zo zagen we dat groepen die over het algemeen minder goed worden bereikt door sport- en cultuuraanbod wel actief zijn in vormen als wandelen, fietsen, lezen of gamen. Afhankelijk van de doelstellingen van beleid, kan deze bevinding worden ingezet om aanbod voor deze groepen anders in te richten

INLEIDING

INLEIDING

Sport en cultuur zijn belangrijke vormen van vrijetijdsbesteding voor veel Nederlanders. De meerderheid van de volwassen Nederlanders is actief in een of meerdere sporten, beoefent culturele hobby's of bezoekt voorstellingen, concerten en musea (Swartjes en De Hoog 2024; Van den Dool, 2024). Zowel op individueel als maatschappelijk niveau wordt belang gehecht aan deze vormen van vrijetijdsbesteding. Zo kunnen sport- en cultuurparticipatie bijdragen aan mentaal en fysiek welzijn, persoonlijke ontwikkeling en brengt het mensen samen (Gielen et al. 2020; Berkers et al. 2021; Bailey et al., 2016). Met name lokale beleidsmakers zetten in hun beleid dan ook veelvuldig in op individuele en maatschappelijke waarden van sport, kunst en cultuur, zoals we hierna verder toelichten.

Het rijksbeleid werkt sport- en cultuurparticipatie onafhankelijk van elkaar uit. Deze scheidslijn is in de dagelijkse beleving echter niet zo sterk. Zo zijn er meerdere vormen van beoefening die zowel als sport als cultuur kunnen worden gezien (denk bijvoorbeeld aan dans of gaming / e-sports), bezoek aan erfgoed vindt vaak wandelend plaats en cultuur wordt veelvuldig ingezet bij sportevenementen (denk bijvoorbeeld aan de Vierdaagsefeesten in

Nijmegen) of in andere projecten ten behoeve van participatie. Bovendien is het mogelijk dat mensen in zowel sport als cultuur veel participeren, in de ene vorm meer dan in de andere, of in beide vormen niet. Een eerder rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) liet zien dat sport- en cultuurparticipatie inderdaad overlappen (Tiessen-Raaphorst et al. 2016). Zo valt op dat er bijvoorbeeld groepen zijn die interesse tonen in zowel cultuur als sport, groepen die zich gemiddeld aangesproken voelen door cultuur maar lager scoren op sportbeoefening, en groepen die weinig hebben met cultuur maar juist veel met sport.

Door sport- en cultuurparticipatie alleen apart te bekijken, zowel in onderzoek als beleid, trekken we mogelijk overhaaste conclusies over welke groepen meer of minder participeren, hoe participatie bevorderd zou kunnen worden én voor wie. Dit is van des te groter belang omdat in beleid veel nadruk ligt op het toegankelijker maken van sport en cultuur voor alle Nederlanders, en uit meerdere onderzoeken blijkt dat sport- en cultuurparticipatie niet gelijkmatig over de bevolking is verdeeld. Voortbouwend op het SCP-rapport dat was gebaseerd op data uit 2014 brengen we in dit

rapport daarom de overlap van sport- en cultuurparticipatie onder de Nederlandse bevolking in 2022 in kaart.

SPORT EN CULTUUR IN BELEID

Zoals we hiervoor al kort benoemden is het niet vanzelfsprekend om sport en cultuur in één adem te bespreken. Zo zijn sport en cultuur beleidsmatig al sinds 1994 onderdeel van verschillende ministeries: Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Voor die tijd (tussen 1982 en 1994) waren beide beleidsterreinen onderdeel van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC), met name vanuit de gedachte om in beleid meer verband te zoeken tussen volksgezondheid en maatschappelijke dienstverlening (Ministerie van VWS, 2024). Het opsplitsen van sport- en cultuurbeleid in verschillende ministeries heeft de verbinding met andere domeinen versterkt. Zo wordt sportbeleid momenteel gekoppeld aan gezondheid en preventie en wordt cultuur met name gerelateerd aan media en onderwijs. Breedveld et al (2016)) beschrijven de 'instrumentalisering' van het sportbeleid. Ook in andere onderzoeksrapporten worden sport- en cultuurparticipatie vaak los van elkaar

INLEIDING

behandeld: enerzijds door gespecialiseerde onderzoeksinstituten, anderzijds door een gescheiden dataverzameling.

Op gemeentelijk niveau is dit anders en worden sport en cultuur juist vaak binnen dezelfde portefeuille geplaatst, namelijk die van vrijetijdsactiviteiten. Deze combinatie van beleidsterreinen op lokaal niveau is des te meer relevant omdat het grootste deel van de overheidsmiddelen voor sport en cultuur door gemeenten wordt geïnvesteerd (SCP et al., 2017; Van Eldert, 2023). Hierbij is het streven dat mensen (meer) sportieve en culturele activiteiten ondernemen. In de basis kan dit door voorzieningen en activiteiten (financieel) te ondersteunen en interventies te stimuleren die zich richten op het aantrekken van groepen die in mindere mate participeren in sport en cultuur (Tiessen-Raaphorst et al., 2016). Er zijn echter ook bredere maatschappelijke doelstellingen die vanuit beleid worden beoogd door middel van sport- en cultuurparticipatie. Sport en cultuur dienen bijvoorbeeld om maatschappelijke betrokkenheid en sociale cohesie te bevorderen, een aantrekkelijke woon- en werkomgeving te creëren in een gemeente en op die manier het vestigingsklimaat te bevorderen (zie bijvoorbeeld [Beleidskader Levendig Brabant](#)

[2030](#)). Ook worden sport en bewegen op lokaal niveau al steeds vaker onderdeel van de omgevingsvisie waardoor dit van meet af aan wordt meegenomen in de plannen voor nieuw te ontwikkelen woongebieden.

VRAAGSTELLING

Ondanks de overlappende beleidsdoelen van sport en cultuur worden deze beleidsterreinen over het algemeen op zichzelf bekeken. Daarmee blijven essentiële vragen over het behalen van deze beleidsdoelen mogelijk onbeantwoord. Welke Nederlanders nemen deel aan zowel sport- als cultuuractiviteiten? Welke groepen raken eerder via cultuur dan via sport bij de maatschappij betrokken? En hoe ziet het deel van de bevolking eruit dat door zowel sport als cultuur niet wordt bereikt?

OPBOUW PUBLICATIE

In deze publicatie bouwen we voort op de resultaten over 2014 uit het rapport van het SCP (Tiessen-Raaphorst, 2016). We kijken daarbij naar de mate van beoefenen, bezoeken en consumeren van sport- en cultuuronderdelen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder. We gaan daarbij allereerst in op de overeenkomsten en

verschillen tussen sport en cultuur in het bereik van groepen in de samenleving. Vervolgens laten we zien welke activiteiten het vaakst samengaan. Tot slot presenteren we een viertal profielen van Nederlanders en hun gedrag op het gebied van sport en cultuur.

INLEIDING

ONDERZOEKSVERANTWOORDING

In deze publicatie kijken we naar sport- en cultuurdeelname door middel van de cijfers uit de Vrijetijdsomnibus (VTO), een tweejaarlijks bevolkingsonderzoek van het CBS in samenwerking met het Mulier Instituut en de Boekmanstichting. De VTO is opgezet om ontwikkelingen in kernindicatoren voor sport- en cultuurbeleid vast te stellen. De belangrijke thema's van het onderzoek zijn cultuurparticipatie en sportbeoefening. Daarbij staan bezoek aan en beoefening van sport en cultuur centraal. De onderwerpen kunnen, gezien bredere (maatschappelijke) ontwikkelingen, per meting enigszins verschillen. Het onderzoek komt voort uit een eerder onderzoek naar het gebruik van voorzieningen (het vierjaarlijks Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) van het SCP), zowel voor sport als cultuur zijn voorzieningen namelijk belangrijk. In de huidige opzet bestrijkt VTO een deel van de vrije tijd. Zaken als televisie kijken, tuinieren, klussen en 'niets' doen worden in ander onderzoek belicht. Zo bestaat er onderzoek naar mediagebruik (o.a. Kijk- en luisteronderzoek) en het CBS/RIVM onderzoeken de beweegparticipatie via tuinieren en klussen. Deze activiteiten vergen geen overheidsinvesteringen in voorzieningen

(hoewel de overheid wel bijdraagt aan de Nederlandse Publieke Omroep (NPO). Het CBS Tijdsbestedingsonderzoek (TBO) geeft een compleet beeld van alle (vrijetijds)activiteiten en laat zien hoeveel tijd mensen aan sport en cultuur besteden.

De vragenlijst van de VTO is tot stand gekomen in samenwerking met de Boekmanstichting en het Mulier Instituut. Deze instellingen verzorgen daarnaast de analyse van de uitkomsten en rapporteren daarover. De opdrachtgevers zijn de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het CBS voert het veldwerk uit. Voor de metingen 2012, 2014, 2016 en 2018 beheerde het SCP de vragenlijst en de rapportage van de data. Voor de metingen van 2020, 2022 en 2024 ligt deze taak bij het Mulier Instituut en de Boekmanstichting.

De populatie van het onderzoek bestaat uit in Nederland woonachtige personen van zes jaar of ouder. Elke meting bestaat uit 3.000 respondenten. De dataverzameling vindt via internet en via face-to-face huisbezoeken plaats. Vanaf de eerste meting in 2012 groeit de participatie aan het onderzoek via internet (circa 80 procent van de respons in 2022).

De huisbezoeken vinden plaats nadat de respondenten de gelegenheid hadden om via internet aan het onderzoek deel te nemen. Vanaf 2020 ligt voor de huisbezoeken de focus op zes groepen met kenmerken zoals een lagere opleiding, een niet-Nederlandse herkomst en een hogere leeftijd. Het veldwerk vindt plaats vanaf november. In januari en februari van het jaar erop (twee maanden later) starten de huisbezoeken aan de respondenten die niet deelnamen aan het onderzoek via internet. Vanaf 12 jaar vullen de respondenten de vragenlijst zelfstandig in. De ouders van kinderen van 6 tot en met 11 jaar beantwoorden de vragen voor hun kinderen. In dit rapport gaan we uit van volwassenen, dat wil zeggen personen van 18 jaar en ouder. Voor dit rapport maken we gebruik van de meting van 2022.

INLEIDING

SELECTIE SPORT- EN CULTUURVORMEN

In dit rapport onderscheiden we diverse vormen van zowel sport- als cultuuruitingen. Hierin bekijken we dus alleen sport- en cultuuractiviteiten die al gemonitord worden binnen de VTO. Sport- en cultuurvormen die (nog) niet gemeten worden binnen de VTO konden niet worden meegenomen in de analyse.

We zetten sport en cultuur tegen elkaar af op basis van drie vormen van deelname:

- **Beoefening**

Het gaat hier om het uitoefenen van een sport of bezigheden rondom een culturele hobby in de vrije tijd. We hebben het dan zowel over beoefening binnen het verband van een sport- of cultuurvereniging als over individuele beoefening thuis of met anderen op eigen gelegenheid. In deze rapportage kijken we naar maandelijks beoefening of vaker, dan wel twaalf keer per jaar of vaker.

- **Bezoek**

Bij onderdelen die onder bezoek in de

vrije tijd vallen denken we aan het aanbod van voorstellingen, optredens, wedstrijden en andere activiteiten die men niet zelf heeft georganiseerd en die plaatsvinden op een locatie buiten de eigen woning.

- **Consumptie**

Als we het hebben over consumptie, dan gaat het om het consumeren van vormen van sport en cultuur via verschillende media op een zelfgekozen locatie (en tijdstip).

De activiteiten die we in deze rapportage hebben meegenomen voor cultuur staan vermeld in *Tabel 1* en die voor sport in *Tabel 2*. Hierin is te zien dat, hoewel niet alle vormen bestaan uit samenvoegingen (o.a. wandeltochten en gamen), we voor de meeste vormen enkele vragen van de VTO hebben gecombineerd. Zo bestaat Bezoek aan Populaire podiumkunsten uit vijf onderliggende vragen van dit onderzoek, zoals een dancefeest bezoeken of een cabaretvoorstelling bijwonen. De noodzaak van deze samenvoegingen leggen we hierna uit.

INLEIDING

Beoefening	Bezoek	Consumptie
<u>Podiumkunsten</u> • Instrument bespelen • Zingen • Toneel spelen • Klassiek ballet of moderne dans • Volksdans, stijldans, street- of breakdance	<u>Klassieke podiumkunsten</u> • Klassieke muziek • Ballet / moderne dans • Opera & operette • Toneel	<u>Lezen van boeken</u> • Gedrukte boeken • E-boeken • Luisterboeken
	<u>Populaire podiumkunsten</u> • Popmuziek • Musical • Cabaret & kleinkunst • Dancefeest • Volksdans	<u>Gamen</u> • Games spelen op een telefoon, tablet, computer of spelcomputer
<u>Beeldende kunst</u> • Tekenen, schilderen of grafisch werk (analoog) • Beeldhouwen, boetseren, potten bakken, sieraden maken of textiele werkvormen	<u>Beeldende kunst</u> • Kunstmusea • Beeldende kunst in openbare ruimte • Tentoonstellingen voor oude kunst • Tentoonstelling voor moderne kunst of vormgeving	
<u>Mediakunst</u> • Film en videokunst • Fotografie • Grafisch ontwerp op de computer	<u>Audiovisueel</u> • Film en/of documentaires in een bioscoop of filmhuis	

INLEIDING

Beoefening	Bezoek	Consumptie
<u>Erfgoed</u> • Archiefbezoek • Stamboomonderzoek • Onderzoek lokale geschiedenis • Onderzoek historische gebeurtenis of persoon • Opknappen van historische gebouwen of voorwerpen • Oud ambacht uitoefenen of historische gebeurtenis naspelen • Historische documenten of voorwerpen verzamelen • Geholpen lokale traditie of gebruik in stand te houden • Meedoen of bijdragen aan archeologisch onderzoek	<u>Erfgoed</u> • Bezoeken historische stad, dorp of gebouw • Bezoeken locatie met archeologische vondsten	

Tabel 1. Indeling cultuuronderdelen die in de analyse voor deze publicatie zijn meegenomen, met daaronder de bijbehorende activiteiten die in de VTO2022 zijn uitgevraagd

Voor sport maken we onderscheid in 44 sporttakken om zelf te beoefenen en om naar te kijken. In het onderzoek onderscheiden we daarnaast 39 cultuurvormen. Sommige sporttakken en cultuurvormen die wel kijkers trekken, kennen weinig beoefenaars (Formule 1-racen en een speelfilm maken). Aan de andere kant bestaan er sporttakken die mensen wel beoefenen maar die weinig kijkers trekken (fitness, wandelen).

Beoefening	Bezoek	Consumptie
<u>Duursport</u> • Hardlopen • Skeeleren • Mountainbiken • Wielrennen Etc.	<u>Toeschouwer bij sportwedstrijd of sportevenement</u> • Duursporten • Fitness / turnen • Halsporten • Kleine zaalsporten • Veldsport • Overig	<u>Sport volgen via media</u> • Krant of tijdschrift • Radio of podcast • Social media • Televisie • Sportwebsites / apps

INLEIDING

Beoefening	Bezoek	Consumptie
<u>Team- of duosport</u> • Voetbal (veld / zaal) • Basketbal • Tennis • Vechtsporten Etc.		
<u>Fitness</u> • Fitness (individueel / in groep) • Yoga / pilates • Gymnastiek / turnen		
<u>Overige sporten</u> • Atletiek • Bowling • Golf • Zwemmen Etc.		
<u>Wandelen</u> • Wandeltocht gemaakt •		
<u>Fietsen</u> • Fietstocht gemaakt		

Tabel 2. Indeling sportonderdelen die in de analyse voor deze publicatie zijn meegenomen, met daaronder de bijbehorende activiteiten die in de VTO2022 zijn uitgevraagd.

INLEIDING

Vanwege de veelheid aan sport- en cultuurvormen zijn samenvoegingen noodzakelijk om duiding te kunnen geven. Voor de samenvoegingen hebben we gekozen voor bestaande clusters zoals die gangbaar zijn in onderzoek naar sportgedrag en het culturele leven. Doorgaans betreffen deze samenvoegingen vragen die op theoretische gronden en de dagelijkse realiteit bij elkaar passen. Denk bijvoorbeeld aan teamsporten. Deze verschillen onderling sterk, maar hebben zaken zoals samen in een competitie sporten met elkaar gemeen. Daartegenover staan bijvoorbeeld duursporten die doorgaans individueel of met familie/vrienden worden beoefend op de openbare weg (hardlopen, mountainbiken, wandelsport etc.).

Voor bezoek onderscheiden we vijf cultuurcategorieën en één sportvorm. Deze vinden vaak plaats in speciaal daarvoor ontwikkelde voorzieningen. Bij de selectie van de vormen keken we naar de inhoud en de mate van voorkomen. Voor beoefening kijken we naar vier cultuurvormen en zes sportcategorieën. De beoefening kan zowel thuis als buitenshuis plaatsvinden. Consumptie vindt doorgaans thuis plaats (gamen, boeken lezen en sport kijken via

media). Samen onderscheiden we zestien sport- en cultuurvormen.

Een andere keuze betreft de frequentie van het bezoek, de beoefening en de consumptie van sport- en cultuurvormen. Doorgaans kennen de bezoeken een lagere frequentie, zoals we ook in deze publicatie zullen laten zien. Terwijl beoefening en consumptie vaker regelmatige activiteiten zijn. Daarom geven we in het rapport minimaal jaarlijkse bezoeken weer en voor consumptie en beoefening rapporteren we maandelijks of vaker (of minimaal twaalf keer per jaar).

PERSOONSKENMERKEN

Om een beeld te schetsen van de doelgroepen kijken we in deze publicatie naar achtergrondkenmerken van de doelgroepen op basis van gegevens uit de VTO, deels aangevuld met data van het CBS. We kijken primair naar de onderstaande lijst met persoonskenmerken.

INLEIDING

Leeftijd	
18-39 jaar	Op basis van registerdata (CBS). De indeling is bedoeld om een onderscheid te maken tussen jongvolwassenen (18-39 jaar), ouderen (60 jaar en ouder) en de groep daartussenin (40-59 jaar).
40-59 jaar	
60 jaar en ouder	
Sekse	
Vrouw	Op basis van registerdata (CBS). Registerdata wordt tot op heden slechts in binaire indeling (vrouw/man) aangeboden. Bij gebrek aan bredere categorisering, die meer recht doet aan de alledaagse realiteit, kiezen we ervoor deze binaire indeling wel te laten zien. Resultaten moeten als indicatie worden beschouwd.
Man	
Beperking / aandoening	
Motorisch, visueel of auditief beperkt	Op basis van antwoordkeuze in de vragenlijst. Onder chronische aandoening wordt o.a. verstaan: hart- en vaatziekten, diabetes of reuma. De categorie ‘andere beperking’ bestaat i.v.m. lage respons uit een samenvoeging van ‘verstandelijke beperking’, ‘psychische/psychiatrische aandoening’ en ‘overige beperking’.
Chronische aandoening	
Andere beperking	
Geen beperking	
Hoogst voltooide opleiding	
VMBO, VSO, geen diploma	Op basis van antwoordkeuze in de vragenlijst. Tot de categorieën behoren ook onderliggende opleidingsniveaus en vroegere opleidingen. Zo wordt onder VMBO ook het voormalige MULO, LBO en VBO gerekend en bevat MBO zowel BOL, BBL als de derde leerweg opleidingen.
MBO, HAVO, VWO	
WO, HBO	
Huishouden	
Alleenwonend	Op basis van registerdata (CBS).
Stel zonder kinderen (die thuiswonen)	
(Eenouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	
(Eenouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	
Gestandaardiseerd huishoudinkomen	
Laag (1e & 2e kwintiel)	Op basis van registerdata (CBS). Op basis van de hoogte van het huishoudinkomen worden huishoudens ingedeeld in vijf gelijke groepen.
Midden (3e kwintiel)	
Hoog (4e en 5e kwintiel)	
Stedelijkheid	
(Zeer) sterk stedelijk	Op basis van registerdata (CBS). De stedelijkheid van het woongebied van een respondent wordt bepaald op basis van het gemiddeld aantal adressen per km ² : de omgevingsadressendichtheid (oad).
Matig stedelijk	
Niet / weinig stedelijk	

Tabel 3. Persoonskenmerken die in deze rapportage worden meegenomen in de tabellen.

INLEIDING

ANALYSE PROFIELEN

Op basis van de hierboven omschreven sport- en cultuurvormen voeren we een clusteranalyse uit. Onderzoekers kijken veelal naar de samenhang tussen één of meer verschijnselen: we kijken dan bijvoorbeeld of mensen die vaak sporten, ook vaker wandelen en andersom. Een clusteranalyse biedt een groot voordeel ten opzichte van het toetsen van zo'n samenhang doordat je meerdere vormen van sport- en cultuurgedragingen kunt meenemen. Door middel van een clusteranalyse kunnen we dus groepen van elkaar onderscheiden op basis van meerdere kunst- en cultuurgedragingen. Binnen één groep bestaan veel overeenkomsten in sport- en cultuurgedragingen, terwijl er tussen groepen juist duidelijke verschillen zijn. Zo kan het zijn dat er een groep sportieve mensen is die veel wandelt, maar nauwelijks cultuur beoefent, terwijl een andere groep juist cultureel actiever is. Dit is behulpzaam om onze vraag te beantwoorden omdat we zo kunnen zien of er onder de Nederlandse bevolking groepen te onderscheiden zijn met kenmerkend gedrag op het gebied van sport en cultuur. Hoe ziet de deelname aan sport en cultuur er binnen deze groepen uit? Welke

van deze groepen worden al goed bereikt en welke groepen nemen juist veel minder deel aan sport en cultuur? En hoe verschillen die groepen van elkaar op het gebied van persoonskenmerken?

In onze analyse nemen we, zoals hierboven genoemd, zestien vormen van sport- en cultuuractiviteiten mee. Uit onze analyse, die is uitgevoerd door middel van de Quick Cluster Procedure van SPSS25, komen vier clusters op basis van de mate van interpreteerbaarheid voort. Deze methode bepaalt aan de hand van gelijkenismaten bij welke onderliggende groep een respondent het beste past. In de beschrijving van de uitkomsten van onze analyse in hoofdstuk 3 kijken we hoe de vier clusters die uit de analyse voortkomen 'scoren' op de zestien vormen van sport- en cultuurgedrag en hoe de groepen van elkaar verschillen met betrekking tot persoonskenmerken. Daardoor kunnen we de groepen herkenbaar maken en voorzien van een label.

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

Beoefening

Bezoek

Consumptie

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

Voordat we bekijken waar de werelden van sport en cultuur bij elkaar komen, laten we eerst wat meer zien over beoefening, bezoek en consumptie van deze twee vrijetijdsactiviteiten afzonderlijk. We zetten de overeenkomsten en verschillen tussen sport en cultuur daarmee tegen elkaar af. Hiermee schetsen we een beeld van de verdeling van sport en cultuur over de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder aan de hand van de persoonskenmerken van de deelnemers aan sport- en cultuuractiviteiten.

BEOEFENING

Voor de bespreking van beoefening kijken we naar maandelijkse deelnamecijfers (eens per maand of vaker). Eerst bespreken we de grote lijnen en in de twee vervolgtabellen kijken we naar de beoefening van specifieke cultuur- en sportvormen.

Nagenoeg negen op de tien volwassen Nederlanders zijn maandelijks sportief actief (86 procent; Tabel 4), dat is inclusief het maken van wandel- of fietstochten. Deze vormen van sportbeoefening zijn het populairst: respectievelijk deed 67 procent (wandelen) en 43 procent (fietsen) van de

Nederlanders dit in 2022 op maandelijkse basis (zie [Appendix 4b](#)). Laten we die onderdelen buiten beschouwing, dan kijken we naar iets meer dan de helft van de volwassenen die een sport beoefenen (55 procent). Het bespelen van een instrument, het maken van kunstwerken of het beoefenen van andere culturele hobby's doen twee op de vijf volwassen Nederlanders maandelijks of vaker (42 procent, zie [Appendix 4a](#)). De podiumkunsten, waaronder bijvoorbeeld zingen, het bespelen van een instrument, dans en toneel, worden van alle cultuurvormen het meest beoefent. In 2022 deed 26 procent van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder dit maandelijks (zie [Appendix 4a](#)).

We zetten ook de verschillen en overeenkomsten op basis van persoonskenmerken tegen elkaar af, om enige verschillen in sport- en cultuurbeoefening te kunnen duiden. Daarbij valt in de eerste plaats op dat sportbeoefening relatief gelijkmatig over de bevolking is verdeeld, mits we het maken van wandel- en fietstochten meerekenen. Laten we deze activiteiten buiten beschouwing, dan zien we meer verschillen tussen groepen. Dat wil zeggen dat met name sportbeoefening in teamverband of via een vereniging voor

bepaalde groepen hogere drempels kent dan voor anderen – zoals we hierna verder zullen uitlichten. De verdeling van deze vormen van sportbeoefening toont enkele opvallende overeenkomsten en een aantal verschillen met het beoefenen van culturele hobby's.

Kijken we naar leeftijd, dan zien we een relatief hoge cultuurbeoefening onder jongvolwassenen (52 procent) in vergelijking met oudere doelgroepen (36-39 procent) – dit geldt voor alle verschillende vormen van cultuurbeoefening (zie Tabel 4). De minst actieve groep is van middelbare leeftijd. Ook bij sportbeoefening zien we verschil in leeftijdsgroepen, maar het verschil is hier relatief klein en loopt af naarmate men ouder wordt: 89 procent onder jongvolwassenen tegenover 82-86 procent onder oudere doelgroepen. Bij fitness, team- en duosporten zien we net als bij cultuurbeoefening bovengemiddeld veel jongvolwassenen (62 procent). Hiertegenover staat een relatief lage activiteit onder 60-plussers (48 procent) als het gaat om team- en duosporten. Fietsen is daarentegen een relatief populaire vorm van vrijetijdsbesteding onder deze leeftijdscategorie (50 procent).

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

Sport- en cultuurbeoefening <i>maandelijks of vaker</i>	Cultuur beoefening	Sport beoefenaars	Sport (excl. wandel & fiets)
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	42	86	55
Sekse			
Man	40	86	57
Vrouw	45	85	54
Leeftijd			
18-39 jaar	52	89	62
40-59 jaar	36	86	56
60 jaar en ouder	39	82	48
Beperking / aandoening			
Motorisch, visueel of auditief beperkt	45	77	41
Chronische aandoening	43	79	45
Andere beperking	43	80	43
Geen beperking	42	89	62
Hoogst voltooide opleiding			
geen diploma, VSO, VMBO	28	74	39
MBO, HAVO, VWO	38	85	50
HBO, WO	50	92	68
Huishouden			
Alleenwonend	44	80	52
Stel zonder kinderen (die thuiswonen)	41	88	55
(Eenouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	43	88	57
(Eenouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	39	88	61
Gestandaardiseerd huishoudinkomen			
Laag (1e & 2e kwintiel)	43	78	45
Midden (3e kwintiel)	40	85	51
Hoog (4e en 5e kwintiel)	43	92	65
Stedelijkheid			
(Zeer) sterk stedelijk	43	85	57
Matig stedelijk	41	84	55
Niet / weinig stedelijk	42	88	52

Tabel 4. Maandelijkse sport- en cultuurbeoefening (Nederlanders van 18 jaar en ouder). Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut.

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

Kijken we naar het genoten opleidingsniveau, dan zien we eveneens een groot verschil in de beoefening van culturele hobby's: volwassenen met een HBO of WO opleiding doen vaker aan culturele hobby's (50 procent) dan mensen met een VMBO-diploma of zonder vervolgopleiding (28 procent). Met name voor de podiumkunsten en beeldende kunst zijn de verschillen groot. Waar 16 procent van de mensen met een VMBO-diploma of zonder vervolgopleiding bijvoorbeeld podiumkunsten beoefende, deed 31 procent van de mensen met een HBO/WO-diploma dat. Het verschil tussen deze groepen is ook zichtbaar als we kijken naar de beoefening van sport: 92 procent onder HBO/WO-gediplomeerden tegenover 74 procent onder mensen met een VMBO-diploma of zonder vervolgopleiding. Laten we hier echter het maken van wandel- of fietstochten in de vrije tijd buiten beschouwing, dan zien we een verdeling die

juist erg in de buurt komt bij de verdeling die we zien onder cultuurbeoefening: 68 procent onder HBO/WO/-gediplomeerden tegenover 39 procent onder mensen met een VMBO-diploma of zonder vervolgopleiding. Dat wil zeggen dat het beoefenen van team- of duosporten, net als cultuurbeoefening, veel voorkomt onder mensen met een HBO/WO-

diploma. Ook bij sportbeoefening zijn verschillen zichtbaar voor verschillende vormen: voor wandelen, duursport, fitness en team- of duosport zijn verschillen in mate van deelname tussen opleidingsniveaus groter dan voor fietsen of overige sporten.

Ook als we kijken naar het huishoudinkomen van gezinnen, dan zien we dat mensen met een hoger gezinsinkomen (92 procent binnen kwintiel 4 & 5) relatief vaak sporten beoefenen ten opzichte van mensen met een lager gezinsinkomen (78 procent binnen

kwintiel 1 en 2). Dit verschil is sterker als we uitsluitend naar team- en duosporten kijken: 65 procent onder mensen met een hoog gezinsinkomen tegenover 45 procent onder mensen met een lager gezinsinkomen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat team- en duosporten relatief vaak plaatsvinden bij verenigingen en daarom minder toegankelijk zijn voor mensen met lagere inkomens dan het maken van een wandel- of fietstocht. Inkomen maakt wel meer verschil voor de ene sport dan voor andere. Zo is het verschil in aandeel sporters tussen mensen met een laag en hoog huishoudinkomen voor fitness slechts 9 procent, terwijl dit voor duursport 21 procent is. Het beoefenen van culturele hobby's hangt minder samen met het

huishoudinkomen aangezien de verschillen relatief klein zijn: dit geldt voor alle verschillende vormen van cultuurbeoefening.

De samenstelling van een huishouden blijkt minimaal verschil te maken in de mate waarin men culturele hobby's beoefent. Alleen voor erfgoedbeoefening, waaronder bijvoorbeeld archiefbezoek en stamboomonderzoek valt, zijn kleine verschillen zichtbaar. Dit blijkt met name een populaire vorm van vrijetijdsbesteding onder alleenwonenden (15 procent) en het minst onder gezinnen met oudere kinderen (8 procent). Over het algemeen is het aandeel cultuurbeoefenaars wat lager onder mensen die in een gezin wonen met oudere kinderen (39 procent). Binnen die groep is juist het beoefenen van team- en duosporten relatief hoog (61 procent) ten opzichte van andere huishoudens. Voor mensen die alleen wonen geldt daarentegen dat de beoefening van team- en duosporten in het algemeen lager dan gemiddeld ligt (52 procent), terwijl deze groep bovengemiddeld vaak culturele hobby's beoefent (44 procent). Stedelijkheid lijkt niet zo'n groot verschil te maken voor kunst-, cultuur- en sportbeoefening. Wel is te zien dat het aandeel fietsers en duursporters kleiner is onder respondenten in (zeer) sterk stedelijke

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

gebieden, en dat het aandeel respondenten dat aan fitness doet juist groter is in deze gebieden.

Tot slot kijken we naar het geslacht van de beoefenaars aan sport- en culturele activiteiten. Voor sportieve activiteiten, inclusief wandelen en fietsen, zien we geen verschil naar sekse. Voor alleen sportdeelname zien we dat mannen dit enigszins vaker beoefenen dan vrouwen. Voor cultuurbeoefening zien we juist dat vrouwen vaker participeren dan mannen.

toeschouwer is bij een sportwedstrijd of -evenement (39 procent). Deze activiteiten betreffen zowel professionals als amateurs. Veel ouders kijken bijvoorbeeld naar de sportwedstrijden van hun kinderen. Erfgoedbezoek komt van de verschillende vormen van cultuurbezoek het meest voor: 65 procent van de respondenten bezocht in 2022 erfgoed. Na erfgoed komt naar de film gaan en het bezoeken van populaire podiumkunsten het meest voor (beide 53 procent).

BEZOEK

Voor de bespreking van bezoek kijken we naar jaarlijkse deelnamecijfers (eens per jaar of vaker). Eerst bespreken we weer de grote lijnen en in de twee vervolgtabellen kijken we naar het bezoek van specifieke cultuur- en sportvormen.

Als we het bezoeken van sport en cultuur naast elkaar zetten, dan zien we in de eerste plaats dat het bezoeken van cultuur relatief vaker voorkomt onder de volwassen bevolking: vier op de vijf Nederlanders van 18 jaar en ouder bezoekt jaarlijks één of meer culturele activiteiten (82 procent), tegenover twee op de vijf die jaarlijks eens of vaker

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

Sport- en cultuurbezoek jaarlijks of vaker	Cultuurbezoek	Sporttoeschouwer
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	82	39
Sekse		
Man	82	45
Vrouw	81	33
Leeftijd		
18-39 jaar	88	47
40-59 jaar	83	42
60 jaar en ouder	73	27
Beperking / aandoening		
Motorisch, visueel of auditief beperkt	69	26
Chronische aandoening	73	26
Andere beperking	72	27
Geen beperking	87	45
Hoogst voltooide opleiding		
Laag (geen diploma, VSO, VMBO)	60	29
Midden (MBO, HAVO, VWO)	84	38
Hoog (HBO, WO)	92	42
Huishouden		
Alleenwonend	78	30
Stel zonder kinderen (die thuiswonen)	82	33
(Eenouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	83	46
(Eenouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	85	58
Gestandaardiseerd huishoudinkomen		
Laag (1e & 2e kwintiel)	72	31
Midden (3e kwintiel)	80	36
Hoog (4e en 5e kwintiel)	89	46
Stedelijkheid		
(Zeer) sterk stedelijk	82	37
Matig stedelijk	81	39
Niet / weinig stedelijk	81	43

Tabel 1. Jaarlijks sport- en cultuurbezoek in percentages (Nederlanders van 18 jaar en ouder). Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut.

Ondanks dat cultuur door een groter aandeel van de volwassen bevolking wordt bezocht dan sport, zien we een aantal verschillen in de verdeling van sport- en cultuurbezoek over de bevolking. Zowel binnen cultuurbezoekers en sporttoeschouwers als tussen deze twee groepen zijn duidelijke verschillen.

Een belangrijke overeenkomst tussen bezoekers van cultuur en sport zien we als we kijken naar opleidingsniveau en inkomen. Zowel voor het bezoeken van cultuur als het bezoeken van sport geldt dat dit relatief vaker plaatsvindt onder mensen met een HBO/WO-opleidingsniveau of hoger inkomen ten opzichte van mensen met een VMBO-diploma of zonder vervolgopleiding of lagere inkomenscategorie. In de Tabellen 8 en 9 is te zien dat voor alle vormen van kunst-, cultuur- en sportbezoek geldt dat het aandeel bezoekers hoger is in hogere inkomens- en opleidingscategorieën.

Voor de andere achtergrondkenmerken, waaronder gezinssamenstelling, leeftijd, stedelijkheid en beperkingen, zijn meer verschillen zichtbaar in de aandelen sport- en cultuurbezoekers. Als we kijken naar gezinssamenstelling en leeftijd valt op dat het bezoeken van sportwedstrijden en evenementen (zie Tabel 9) relatief vaak plaatsvindt onder gezinnen met thuiswonende kinderen (46-58 procent) ten

opzichte van huishoudens zonder kinderen (30-33 procent). Hiermee samenhangend zien we verschillende cijfers als we kijken naar leeftijden: het aandeel sporttoeschouwers onder 60-plussers (27 procent) is relatief laag ten opzichte van andere leeftijdsgroepen (42-47 procent). Vergelijken we dit met het bezoek aan cultuur, dan zien we ook een lager aandeel bezoekers van cultuur onder Nederlanders van 60 jaar of ouder (73 procent) dan onder andere leeftijdsgroepen (83-88 procent). Dit verschil is echter relatief klein ten opzichte van sport. Met betrekking tot leeftijd zijn ook verschillen zichtbaar tussen verschillende vormen van cultuurbezoek. Zo blijkt dat bezoek aan beeldende kunst en klassieke podiumkunsten ongeveer gelijk over verschillende leeftijdscategorieën is verdeeld. Voor andere vormen van cultuurbezoek, waaronder populaire podiumkunsten, film en erfgoed, is het aandeel bezoekers onder de jongste leeftijdscategorie van 18-39 jaar het grootst. Als we kijken naar de samenstelling van huishoudens, dan is het verschil tussen groepen gering als het gaat over het bezoeken van cultuur. Er zijn wel verschillen zichtbaar tussen verschillende vormen van cultuurbezoek (zie Tabel 5a in de Appendix). Zo zijn de aandelen bezoekers van populaire podiumkunsten en film groter bij gezinnen met kinderen, en is het aandeel beeldende kunstbezoekers juist groter onder alleenwonenden en stellen zonder kinderen.

Ook valt op dat het aandeel erfgoedbezoekers onder alleenwonenden relatief laag ligt (onder de 60 procent) ten opzichte van stellen en gezinnen met kinderen (boven de 67 procent).

Een ander verschil tussen bezoekers van cultuur en toeschouwers van sportwedstrijden zien we op het gebied van stedelijkheid. Toeschouwers van sportwedstrijden en evenementen wonen relatief vaker in buitenstedelijke gebieden dan in (zeer) sterk stedelijke gebieden. Bij het bezoeken van cultuur bestaat dit verschil niet. Alleen voor beeldende kunst en film ligt het aandeel bezoekers lager onder mensen uit niet/weinig stedelijke gebieden dan sterk stedelijke gebieden. Ook is het aandeel bezoekers voor alle kunst- en cultuurvormen groter onder mensen zonder beperking(en) dan mensen met beperking(en). De verschillen tussen mensen zonder en met een beperking lijken met name groot voor populair podiumkunst- en erfgoedbezoek.

Ook hier kijken we weer naar het geslacht van de bezoekers van sport- en cultuuractiviteiten. Wat betreft cultuur zien we geen verschil. Mannen bezoeken vaker sportwedstrijden dan vrouwen (45 vs 33%).

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

CONSUMPTIE

Waar sport kijken via media redelijk gelijk over de bevolking verdeeld lijkt te zijn, is het lezen van boeken (inclusief e-boeken en luisterboeken) en gamen meer verdeeld. We kijken hier naar de consumptie van deze activiteiten van eens per maand of vaker. Voor sport kijken via media zijn er bijvoorbeeld geen grote verschillen te zien wat betreft leeftijd, opleiding, inkomen en stedelijkheid: zoals te zien in Tabel 6 liggen alle aandelen tussen de 65 en 76 procent. Wel is te zien dat het aandeel sport kijken via media iets lager lijkt te zijn onder alleenwonenden en vrouwen: waar voor andere huishoudenscategorieën dit aandeel boven de 70 procent stijgt, blijft dit voor alleenwonenden op 63 procent steken. Het aandeel vrouwen dat op maandelijkse basis sport kijkt via media ligt 20 procentpunt lager dan onder mannen.

1. SPORT EN CULTUUR NAAR PERSOONSKENMERKEN

Sport- en cultuurconsumptie <i>maandelijks of vaker</i>	Lezen boeken	Gamen	Sport kijken via media
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	50	37	84
Sekse			
Man	43	40	81
Vrouw	57	34	61
Leeftijd			
18-39 jaar	50	55	68
40-59 jaar	45	33	68
60 jaar en ouder	56	21	76
Beperking / aandoening			
Motorisch, visueel of auditief beperkt	49	29	71
Chronische aandoening	47	37	71
Andere beperking	47	35	63
Geen beperking	51	38	72
Hoogst voltooide opleiding			
geen diploma, VSO, VMBO	38	27	74
MBO, HAVO, VWO	43	40	70
HBO, WO	62	33	70
Huishouden			
Alleenwonend	55	35	63
Stel zonder kinderen (die thuis wonen)	54	29	76
(Eenouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	45	44	70
(Eenouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	47	38	73
Gestandaardiseerd huishoudinkomen			
Laag (1e & 2e kwintiel)	50	38	65
Midden (3e kwintiel)	47	44	69
Hoog (4e en 5e kwintiel)	52	32	76
Stedelijkheid			
(Zeer) sterk stedelijk	52	40	69
Matig stedelijk	49	34	74
Niet / weinig stedelijk	47	31	72

Tabel 6. Maandelijks cultuur- en sportconsumptie in percentages (Nederlanders van 18 jaar en ouder). Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut.

Lees- en gamegedrag verschilt daarentegen naar leeftijd, geslacht, werkzaamheid, opleidingsniveau, inkomen en stedelijkheid. Lezen blijkt een populaire vorm van vrijetijdsbesteding onder alle leeftijdscategorieën, maar is het hoogst onder 60-plussers. Gamen laat een drastischere verdeling qua leeftijd zien: waar meer dan de helft van de respondenten in de laagste leeftijdscategorie (18 tot 39 jaar) gamet, is dit in de hoogste leeftijdscategorie slechts 21 procent.

Waar inkomen geen groot verschil lijkt te maken voor het lezen van boeken, maakt het meer uit voor gamen. Opvallend hierbij is dat gamen voornamelijk een hobby blijkt te zijn voor de middenklasse: zowel de middencategorie qua inkomen als qua opleidingsniveau heeft het hoogste aandeel gamers. Lezen is ook sterk verdeeld over opleidingsniveaus, waarbij geldt: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe groter het aandeel lezers. Tot slot hangt stedelijkheid samen met lees- en gamegedrag. Bij respondenten die in sterk stedelijke gebieden wonen, is het aandeel lezers en gamers hoger dan in weinig stedelijke gebieden.

Voor alle drie de consumptievormen zien we een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen. Het grootste verschil bestaat voor het lezen van boeken. Vrouwen lezen vaker dan mannen (57% vs 43%). Voor gamen is

dat andersom (mannen 40% vs vrouwen 34%). De overgrote meerderheid kijkt wel eens naar sport via de media, mannen wel wat vaker dan vrouwen (89% vs 79%).

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

Cultuur X Cultuur
Sport X Sport
Cultuur X Sport

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

In het voorgaande hoofdstuk is een overzicht gegeven van de verdeling van sport- en cultuuractiviteiten over de bevolking. Daaruit leren we iets over het bereik van de sport- en cultuuronderdelen op zichzelf. In dit hoofdstuk kijken we naar de overlap tussen activiteiten. Het gaat dan niet alleen om de overlap van sport met cultuuractiviteiten, maar we kijken ook of er binnen cultuur en binnen sport verbanden zijn te vinden. Bovendien kijken we naar de overlap van de categorieën die we in het vorige hoofdstuk onderscheidde, namelijk beoefening, bezoek en consumptie van sport- en cultuurvormen. We beantwoorden vragen als: bezoeken mensen die beeldende kunst maken vaker dan gemiddeld een concert? Gaan mensen die duursporten beoefenen vaker naar het theater? En doen mensen die gamen ook aan sportieve activiteiten?

CULTUUR X CULTUUR

Als we de onderlinge overlap tussen vormen van cultuuractiviteiten bekijken, dan zien we in het algemeen dat bezoekers en beoefenaars van cultuur in veel gevallen ver boven het Nederlands gemiddelde scoren op andere vormen van cultuurdeelname (zie Tabel 7). Daarbij zien we enkele opvallende overeen-

komsten tussen verschillende bevolkingsgroepen van culturele activiteiten. Maandelijkse beoefenaars van kunstzinnige hobby's of erfgoedgerelateerde activiteiten zijn gemiddeld genomen het meest geneigd om ook andere culturele activiteiten te beoefenen. Er zit met name een grote overlap tussen beoefenaars van beeldende kunst (zoals tekenen, schilderen, beeldhouwen, analoog grafisch werk, etc.) en beoefenaars van mediakunst (verhalen/gedichten schrijven, videokunst, fotografie of digitaal grafisch ontwerp): bijna drie keer zo veel als het landelijk gemiddelde. Maar ook beoefenen relatief veel beoefenaars van mediakunst ook activiteiten op het gebied van erfgoed (denk aan het doen van onderzoek naar historische plaatsen of gebeurtenissen, stamboomonderzoek of het beoefenen en in stand houden van tradities of gebruiken). Daarnaast bezoekt de groep beoefenaars van cultuur ook vaker dan gemiddeld een voorstelling van klassieke podiumkunsten (denk aan klassieke muziekconcerten, ballet/moderne dans of toneelvoorstellingen) of exposities van beeldende kunst. Kijken we naar bezoekers van cultureel aanbod, dan valt op dat bezoekers van klassieke podiumkunsten relatief vaak beeldende kunst bezoeken (72 procent ten opzichte van 49

procent gemiddeld) en vice versa (40 procent ten opzichte van 27 procent gemiddeld). Daarnaast valt op dat beide groepen ook vergelijkbaar scoren op andere culturele activiteiten. Zo bezoeken deze groepen relatief vaak locaties met erfgoed, beoefenen ze relatief vaak ook maandelijks een culturele hobby en leest of luistert meer dan drie op de vijf maandelijks een boek. Er is één belangrijk verschil tussen deze groepen: bezoekers van klassieke podiumkunsten spelen minder vaak dan gemiddeld games (31 procent ten opzichte van 37 procent gemiddeld in Nederland). Dit is niet verwonderlijk als je de leeftijdsverdeling in ogenschouw neemt passend bij de doelgroepen van deze activiteiten.

Overlap zien we ook in het bezoekgedrag van bezoekers van populaire podiumkunsten (denk aan muziekconcerten, musicals of volksdans) en bioscoopbezoekers. Niet alleen is de kruisbestuiving tussen deze activiteiten relatief groot, ook vertonen ze een vergelijkbare mate van overlap met de beoefening van culturele hobby's. Dat wil zeggen: bezoekers van populaire podiumkunsten en bioscopen beoefenen wel meer dan gemiddeld culturele hobby's, toch ligt dit stevast lager ten opzichte van bezoekers van klassieke podiumkunsten of beeldende kunst.

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

	Beoefening maandelijks of vaker				Bezoek jaarlijks of vaker					Consumptie maandelijks	
	Podiumkunsten %	Beeldende kunst %	Mediakunst %	Erfgoed %	Populaire podiumkunsten %	Klassieke podiumkunsten %	Beeldende kunst %	Films en/of documentaires %	Erfgoed %	Lezen %	Games spelen %
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	26	13	11	11	53	27	49	53	65	50	37
Beoefening maandelijks of vaker											
Podiumkunsten	100	23	17	15	60	39	62	58	76	60	40
Beeldende kunst	48	100	31	21	61	38	72	59	81	72	46
Mediakunst	41	35	100	24	61	33	70	65	83	61	54
Erfgoed	33	23	23	100	56	35	71	59	86	68	45
Geen cultuurbeoefening	-	-	-	-	50	21	38	50	56	43	33
Bezoek jaarlijks of vaker											
Populaire podiumkunsten	29	15	13	12	100	38	61	69	77	54	41
Klassieke podiumkunsten	37	17	14	15	74	100	72	68	84	65	31
Beeldende kunst	33	19	16	17	66	40	100	65	87	63	39
Films en of documentaires	28	14	13	13	69	35	59	100	77	54	42
Erfgoed	30	16	14	15	62	35	65	63	100	57	40
Geen cultuurbezoek	14	6	4	4	-	-	-	-	-	30	24
Consumptie maandelijks of vaker											
Lezen	31	18	13	15	57	35	61	58	74	100	37
Games spelen	29	16	16	14	60	23	52	62	70	51	100
Geen cultuurconsumptie	19	5	5	6	44	20	33	42	53	-	-

Tabel 7. Overlap culturele activiteiten onder Nederlanders van 18 jaar en ouder. Aandeel van de totale groep deelnemers aan de activiteit per regel. Lees bijvoorbeeld: van de Nederlanders van 18 jaar en ouder beoefent 26 procent een vorm van podiumkunsten. Van de groep die podiumkunsten beoefent, doet 23 procent ook aan een vorm van beeldende kunst beoefening.
Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

Tot slot lichten we de groep gamers uit (37 procent van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder). Ook deze groep participeert meer dan de gemiddelde Nederlander in andere vormen van cultuur, wel is dit in mindere mate dan de groepen die we hiervoor hebben besproken. Voor gamers geldt dat zij relatief weinig klassieke podiumkunsten bezoeken en juist wat vaker geneigd zijn om naar de bioscoop te gaan of erfgoedlocaties te bezoeken. Qua culturele hobby's beoefenen gamers wel het vaakst podiumkunsten en zijn zij relatief vaker bezig met het maken van mediakunst.

SPORT X SPORT

Binnen het domein van de sport zien we, net als bij cultuur, dat het deelnemen aan een vorm van sport leidt tot een hoger dan gemiddelde deelname aan andere vormen van sport. Ook hier zien we duidelijke patronen tussen activiteiten waar veel of juist weinig overlap tussen te vinden is.

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

	Beoefening maandelijks of vaker						Bezoek jaarlijks	Consumptie maandelijks
	Wandelen	Fietsen	Duursport	Fitness	Team- of duosport	Overige sporten	Toeschouwer bij wedstrijd	Sport kijken via media
	%	%	%	%	%	%	%	%
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	67	43	41	38	19	31	39	71
Sportbeoefening maandelijks of vaker								
Wandelen	100	56	42	39	19	32	40	73
Fietsen	87	100	47	38	20	33	43	77
Duursport	70	49	100	43	19	35	45	73
Fitness	69	43	46	100	21	29	45	72
Team- of duosport	69	46	42	42	100	33	70	86
Overige sporten	69	45	46	35	20	100	46	70
Geen sportbeoefening	-	-	-	-	-	-	21	63
Sportbezoek jaarlijks of vaker								
Toeschouwer sportwedstrijd	49	40	45	45	70	46	100	86
Geen sportbezoek	81	62	36	34	9	27	-	61
Sportconsumptie maandelijks of vaker								
Sport kijken via media	73	77	73	72	86		20	100
Geen sportconsumptie	77	55	33	30	8	27	14	-

Tabel 8. Overlap sportactiviteiten onder Nederlanders van 18 jaar en ouder. Aandeel van de totale groep deelnemers aan de activiteit per regel. Lees bijvoorbeeld: van de Nederlanders van 18 jaar en ouder maakt 67 procent maandelijks of vaker een wandeltocht. Van de Nederlanders die maandelijks of vaker wandelt, maakt 56 procent maandelijks of vaker een fietstocht.
Bron: VTO 2022 (CBS), Mulier Instituut en Boekmanstichting

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

In de eerste plaats zien we dat het beoefenen van duursporten (denk aan hardlopen, wielrennen, schaatsen, roeien) gemiddeld genomen het vaakst samengaat met de beoefening van andere sporten. Daarbij doet een relatief groot deel van de duursporters ook aan fitness (43 procent ten opzichte van 38 procent gemiddeld) of overige sporten (35 procent ten opzichte van 31 procent gemiddeld) en maakt de helft maandelijks een fietstocht (49 procent ten opzichte van 43 procent gemiddeld).

Wat verder opvalt is dat het beoefenen van fitness en team- of duosporten relatief vaak samengaat. Ten opzichte van de andere sportvormen hangen deze activiteiten het minst vaak samen met de beoefening van overige vormen van sport. Wel volgen team- en duosporters relatief het vaakst sport via de televisie of via andere media (86 procent ten opzichte van 71 procent gemiddeld) en zijn zij veruit het vaakst toeschouwer bij een sportevenement of wedstrijd (70 procent ten opzichte van 39 procent gemiddeld). In het voorgaande hoofdstuk lieten we al zien dat het bezoeken van veldsporten de meest voorkomende vorm van sportbezoek is.

We zien ook een grote mate van overlap tussen mensen die wandel- en fietstochten

maken. Daarbij valt op dat fietsers ook relatief vaak duursporten beoefenen (47 procent ten opzichte van 41 procent gemiddeld) en sport volgen via de televisie of andere media (77 procent). Voor wandelaars geldt dat zij redelijk dicht bij het Nederlands gemiddelde scoren op andere vormen van sport, afgezien van het maken van fietstochten (56 procent ten opzichte van 43 procent gemiddeld).

CULTUUR X SPORT

Als we de verdeling van sport- en cultuurbezoek en -beoefening vergelijken, zien we dat enkele groepen veel overlap vertonen, zo scoren met name HBO/WO-opgeleiden hoog op zowel sport- als cultuurbeoefening en zien we een hoge mate van cultuur- en sportbezoek onder HBO/WOgediplomeerden en jongvolwassenen. Maar in welke activiteiten van sport en cultuur zien we de grootste overlap? Dat bekijken we door sport- en cultuuronderdelen met elkaar te kruisen. In de eerste plaats zien we dat het bezoeken en beoefenen van cultuur in het algemeen samengaat met een bovengemiddelde maandelijks beoefening van sportactiviteiten

ten opzichte van het landelijk gemiddelde onder volwassenen van 18 jaar en ouder.

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

	Sportbeoefening maandelijks of vaker							Sport Bezoek jaarlijks	Sport Consumptie maandelijks
	Wandelen %	Fietsen %	Duursport %	Fitness %	Team- of duosport %	Overige sporten %	Geen sportbeoefening %	Toeschouwer bij wedstrijd %	Sport kijken via media %
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	67	43	41	38	19	31	14	39	71
Cultuurbeoefening maandelijks of vaker									
Podiumkunsten	73	47	41	44	20	42	9	38	67
Beeldende kunsten	75	50	43	47	17	35	9	34	69
Mediakunst									
Erfgoed	71	45	44	42	20	40	11	40	73
Geen cultuurbeoefening	73	47	41	44	20	42	17	40	72
Cultuurbezoek jaarlijks of vaker									
Populaire podiumkunsten	71	47	47	46	24	37	9	49	74
Klassieke podiumkunsten	72	52	52	44	20	38	8	43	72
Beeldende kunst	72	49	49	46	21	39	8	40	72
Films en of documentaires	69	42	45	47	24	37	9	47	74
Erfgoed bezoeken	73	48	48	42	21	36	8	43	73
Geen cultuurbezoek	71	47	47	46	24	37	32	24	62
Cultuurconsumptie maandelijks of vaker									
Lezen	72	49	45	41	21	34	10	38	70
Games spelen	66	40	36	41	24	35	13	43	63
Geen cultuurconsumptie									

Tabel 9. Overlap sport- en cultuuronderdelen onder Nederlanders van 18 jaar en ouder. Aandeel op basis van de activiteit per regel. Lees bijvoorbeeld: van de Nederlanders die jaarlijks populaire podiumkunst bezoekt, maakt 71 procent maandelijks een wandeltocht. Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

2. OVERLAP ACTIVITEITEN SPORT EN CULTUUR

Het maken van wandel- en fietstochten laat de grootste overlap zien met het bezoeken van klassieke podiumkunsten (52 procent maakt maandelijks een fietstocht) en de beoefening van beeldende kunsten (75 procent maakt maandelijks een wandeltocht). Dit hoeft geen verbazing te wekken aangezien de doelgroepen van deze activiteiten in alle gevallen een relatief hoge leeftijd hebben. Volwassenen die games spelen maken gemiddeld gezien weinig wandel- (66 procent) of fietstochten (40 procent). Ook bezoekers van bioscopen scoren op dit vlak relatief laag.

Het beoefenen van duursporten (zoals hardlopen, wielrennen, schaatsen of roeien) laat de grootste overlap zien met het bezoeken van klassieke podiumkunsten (52 procent), zoals het bezoeken van klassieke muziekconcerten of toneelvoorstellingen. Daarnaast zien we ook relatief hoge deelnamecijfers onder mensen die beeldende kunst (49 procent), erfgood (48 procent) of populaire podiumkunsten bezoeken (47 procent). Ook hier zien we een relatief lage beoefening onder de groep gamers (36 procent).

Twee op de vijf volwassen Nederlanders doet aan een vorm van fitnessstraining. Onder

bezoekers en beoefenaars van culturele activiteiten blijkt deze vorm van sport relatief populair: alle groepen scoren boven het landelijk gemiddelde. Het aandeel volwassenen dat aan fitness doet, ligt relatief het hoogst onder beoefenaars van beeldende kunsten (47 procent), maar ook onder bezoekers van bioscoopfilms (47 procent), populaire podiumkunsten (46 procent) en beeldende kunst (46 procent).

Ook team- of duosporten zijn relatief populair onder bezoekers en beoefenaars van cultuur, al zien we hier meer verschil tussen het soort culturele activiteit. Opvallend hoge aandelen team- of duosporters zijn te zien onder gamers (24 procent), bezoekers van bioscoopfilms (24 procent) en bezoekers van populaire podiumkunsten (24 procent). Beoefenaars van beeldende kunsten (tekenen, schilderen, boetsen, etc.) scoren juist relatief laag: 17 procent van deze groep doet aan team- of duosporten.

Tot slot zijn er volwassen Nederlanders die een sport beoefenen anders dan wandelen, fietsen, duursporten, fitness en team- of duosporten (31 procent). Bezoekers en beoefenaars van cultuur kiezen vaker dan gemiddeld voor een andere sport (zoals zwemmen). Met name onder beoefenaars

van podiumkunsten is dit aandeel relatief hoog (42 procent). Dit is mogelijk deels te verklaren doordat bepaalde activiteiten binnen deze categorie niet alleen als culturele hobby gezien kunnen worden, maar ook als sportactiviteit. Denk bijvoorbeeld aan het beoefenen van dans.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

Vier profielschetsen
Achtergrondkenmerken profielen

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

In dit rapport staat de vraag centraal in welke mate gebruikers van sport en cultuur uit overeenkomende groepen bestaan. Een hardloper zal niet zomaar herkenbaar zijn in een zaal waar een klassiek muziekstuk wordt opgevoerd, maar toch is het niet ondenkbeeldig dat de concertbezoeker dezelfde dag in hardlooptenue buiten liep. Het voorbeeld geeft aan dat voorkeursgroepen niet direct herkenbaar zijn in de maatschappij. In de voorgaande hoofdstukken hebben we al laten zien dat er tussen sport- en cultuuractiviteiten onderlinge overlap bestaat. In dit hoofdstuk identificeren we vier groepen op basis van vergelijkbare gedragskenmerken voor de zestien sport- en cultuuractiviteiten die in deze rapportage zijn meegenomen. We schetsen eerst de belangrijkste kenmerken van deze vier groepen en bespreken daarna de achtergrondkenmerken per groep.

VIER PROFIELSCHETSEN

We beschrijven de vier archetypen Nederlanders eerst aan de hand van korte profielen. We geven de groepen een indicatieve naam en beschrijven kort de belangrijkste eigenschappen. Vervolgens beschrijven we voor elk van de vier groepen uitgebreider de vormen van sport en cultuur

waaraan zij veel of weinig deelnemen en laten we zien hoe de groepen zijn verdeeld over de bevolking.

Figuur 1. De vier archetypen naar aandeel van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder (n=2.541). Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

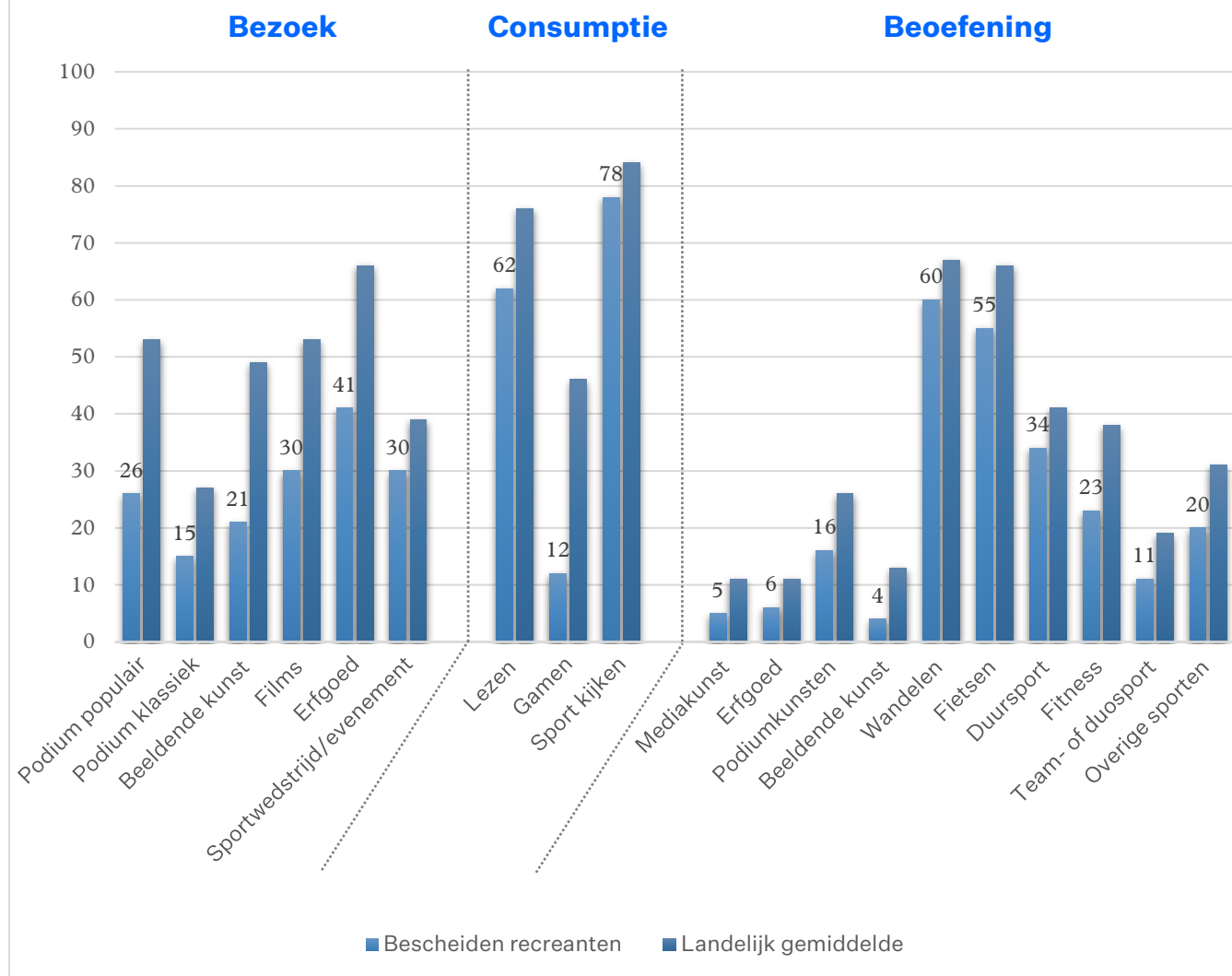
Bescheiden recreanten (36 procent)	Actieve cultuurminnaars (24 procent)
De Bescheiden recreant is binnen de vier groepen het minst actief wat betreft deelname aan sport en cultuur. Zowel op het gebied van beoefening, bezoek als consumptie zien we binnen deze groep scores onder het landelijk gemiddelde. Wanneer de Bescheiden recreant activiteiten onderneemt kiest die het vaakst voor activiteiten die op eigen gelegenheid kunnen plaatsvinden, zoals lezen, sport kijken, wandelen en fietsen. Het grootste deel van deze groep bestaat uit mensen van 60 jaar en ouder. Ook zitten in deze groep relatief veel mensen met een VMBO-diploma of zonder diploma ten opzichte van de andere doelgroepen.	De kans dat een Actieve cultuurminnaar culturele activiteiten bezoekt en beoefent is relatief groot ten opzichte van de andere groepen. Ook wandelt en fietst een relatief groot deel van deze groep maandelijks of vaker. De scores bij andere sporten liggen rond het landelijk gemiddelde. In deze groep zitten relatief veel 60-plussers en relatief weinig mensen van middelbare leeftijd (40-59 jaar). Het merendeel van deze groep is vrouw, heeft een HBO/WO-opleidingsniveau en/of een hoog huishoudinkomen.
Sportieve gezelschapszoekers (21 procent)	A-sportieve gamers (20 procent)
Bij de Sportieve gezelschapszoekers zien we bovengemiddelde scores als het gaat om het beoefenen van sporten. Daarnaast scoort deze groep hoog als het gaat om het bezoeken van populaire cultuurvormen en sportwedstrijden. Met name fitnes en teamsporten zijn populaire vormen van sportbeoefening binnen deze groep. Deze groep bestaat voor meer dan de helft uit jongvolwassenen (18-39 jaar) en kent hoge aandelen als het gaat om HBO/WO-gediplomeerden en hoge gezinsinkomens.	De A-sportieve gamer scoort in de meeste gevallen net onder het landelijk gemiddelde als het gaat om deelname aan sport en cultuur. Deze groep is hiermee vergelijkbaar met de Bescheiden recreant. Het spelen van games is de onderscheidende factor voor deze groep. Ook kijkt een aanzienlijk deel regelmatig naar sportregistraties. Op alle andere onderdelen van sport en cultuur scoort de A-sportieve gamer relatief laag. In deze groep zijn relatief veel jongvolwassenen (18-39 jaar) vertegenwoordigd. Daarnaast zien we in deze groep een relatief hoog aandeel mensen met een MBO-, HAVO- of VWO-diploma als hoogst voltooide opleiding.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

BESCHEIDEN RECREANTEN

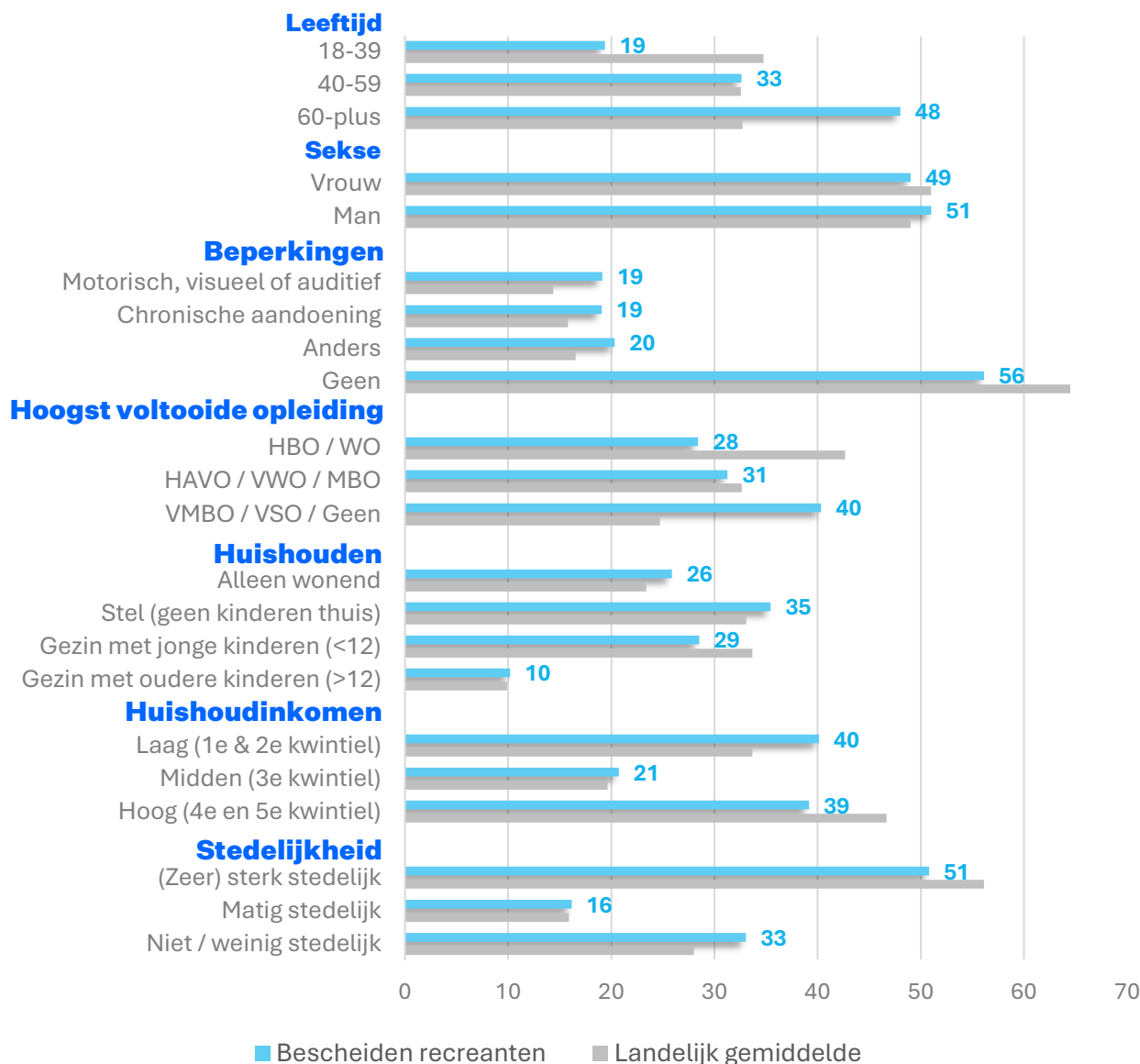
Als we het deelnamepatroon van de verschillende groepen met elkaar vergelijken, dan zien we over de gehele linie de laagste scores bij de groep Bescheiden recreanten. Het kijken van sport via verschillende kanalen (78 procent) en het lezen van boeken (62 procent) zijn de belangrijkste vormen van sport en cultuur waarmee deze groep wordt bereikt (zie Figuur 2). Daarnaast is een groot deel van deze groep actief in de vorm van het maken van wandelingen (60 procent) of fietstochten (55 procent).

Figuur 2. Aandeel deelnemers aan sport- en cultuuractiviteiten binnen de groep Bescheiden recreanten. Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

De kans dat de Bescheiden recreant aan andere vormen van sport- of cultuurbeoefening doet is relatief klein ten opzichte van andere groepen. Wel is het beoefenen van sporten populairder (11 tot 34 procent) dan het beoefenen van culturele hobby's (4 tot 16 procent), al is dat niet afwijkend van het landelijk gemiddelde (zie Hoofdstuk 1 | Sport- en Cultuur naar persoonskenmerken). Ook op het gebied van bezoek zien we binnen deze groep lagere deelnamecijfers dan bij andere groepen.

Figuur 3. Verdeling Bescheiden recreanten over de bevolking.

Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmansstichting.

Het deelnamepatroon van deze groep ligt beduidend lager dan bij de andere groepen. Enerzijds kan dit te verklaren zijn door persoonlijke voorkeuren. Anderzijds is het ook goed mogelijk dat individuen die tot deze groep behoren hogere drempels ervaren bij het bezoeken of beoefenen van sport- en cultuuractiviteiten, buiten de activiteiten die op eigen initiatief mogelijk zijn. Er is een aantal achtergrondkenmerken dat kenmerkend is voor deze groep die hiervoor inzichten zouden kunnen bieden.

Opvallend aan het profiel van de groep Bescheiden recreanten is de relatief hoge gemiddelde leeftijd van deze groep ten opzichte van het landelijk gemiddelde: bijna de helft van deze groep bestaat uit ouderen van 60 jaar en ouder (48 procent), terwijl er relatief weinig jongvolwassenen (18-39 jaar) in deze groep voorkomen (19 procent). Hieraan gerelateerd is het relatief hoge aandeel mensen met een beperking binnen deze groep (44 procent tegenover het landelijk gemiddelde van 35 procent). Kijken we naar het opleidingsniveau dan zien we dat het grootste deel van de Bescheiden recreanten (40 procent) een VMBO/VSO-diploma of geen diploma heeft, terwijl het aandeel HBO/WO-gediplomeerden in deze

groep aanzienlijk kleiner is (28 procent). Ten opzichte van de andere profielen wonen Bescheiden recreanten relatief vaak buiten stedelijke gebieden: 33 procent ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 28 procent.

ACTIEVE CULTUURMINNAARS

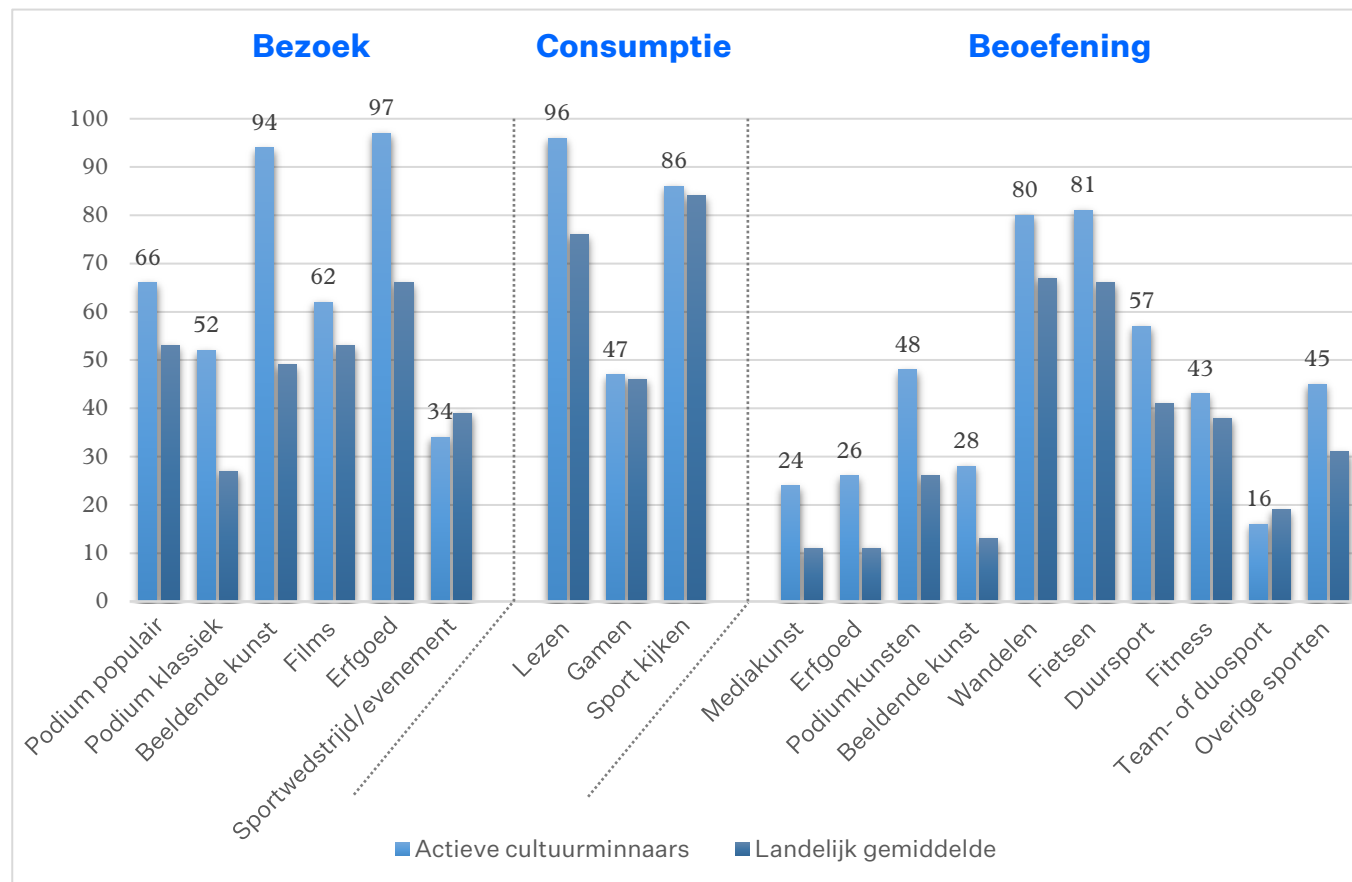
De groep Actieve cultuurminnaars scoort op alle sport- en cultuuractiviteiten boven het Nederlands gemiddelde (zie Figuur 4). Ten opzichte van andere groepen onderscheidt deze groep zich door bovengemiddeld bezoek aan musea, theater en erfgoedlocaties: het overgrote deel van de Actieve cultuurminnaars bezoekt jaarlijks ten minste één locatie met erfgoed (97 procent) of beeldende kunst (94 procent). Daarnaast bezoekt ruim de helft jaarlijks een voorstelling van klassieke podiumkunsten (52 procent), dat is bijna twee keer zo hoog als het landelijk gemiddelde. Naast het bezoeken van cultuur scoort deze groep ook relatief hoog op de beoefening van culturele hobby's: zo beoefent bijna de helft van deze groep maandelijks een hobby binnen de podiumkunsten (48 procent) en zijn velen ook actief binnen de beeldende kunsten (28 procent), erfgoedbeoefening (26 procent) en

mediakunst (24 procent). Ook op sportief vlak zien we onder Actieve cultuurminnaars een relatief hoge deelname: met name het maken van fiets- (81 procent) en wandeltochten (80 procent) is populair, daarnaast is het aandeel duursporters (57 procent) en beoefenaars van 'overige' sporten¹ hoger dan gemiddeld. Het beoefenen van team- of duosporten is binnen deze groep lager dan gemiddeld (16 procent).

¹ Onder de categorie 'Overige sporten' vallen alle sporten die niet onder duursport, fitness of team- of duosporten

worden gerekend. Voor een uitgebreide toelichting, zie de Onderzoeksverantwoording.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

Figuur 2. Aandeel deelnemers aan sport- en cultuuractiviteiten binnen groep Actieve cultuurminnaars.

Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

Op het gebied van consumptie scoort de Actieve cultuurminnaar met name hoog als het gaat om het lezen van boeken, e-boeken of luisterboeken (96 procent). Ook kijkt een aanzienlijk deel naar sport (86 procent), al bezoekt een lager dan gemiddeld aandeel jaarlijks een sportwedstrijd of evenement (34 procent). Bijna de helft van de Actieve Cultuurminnaars speelt weleens een game (47 procent).

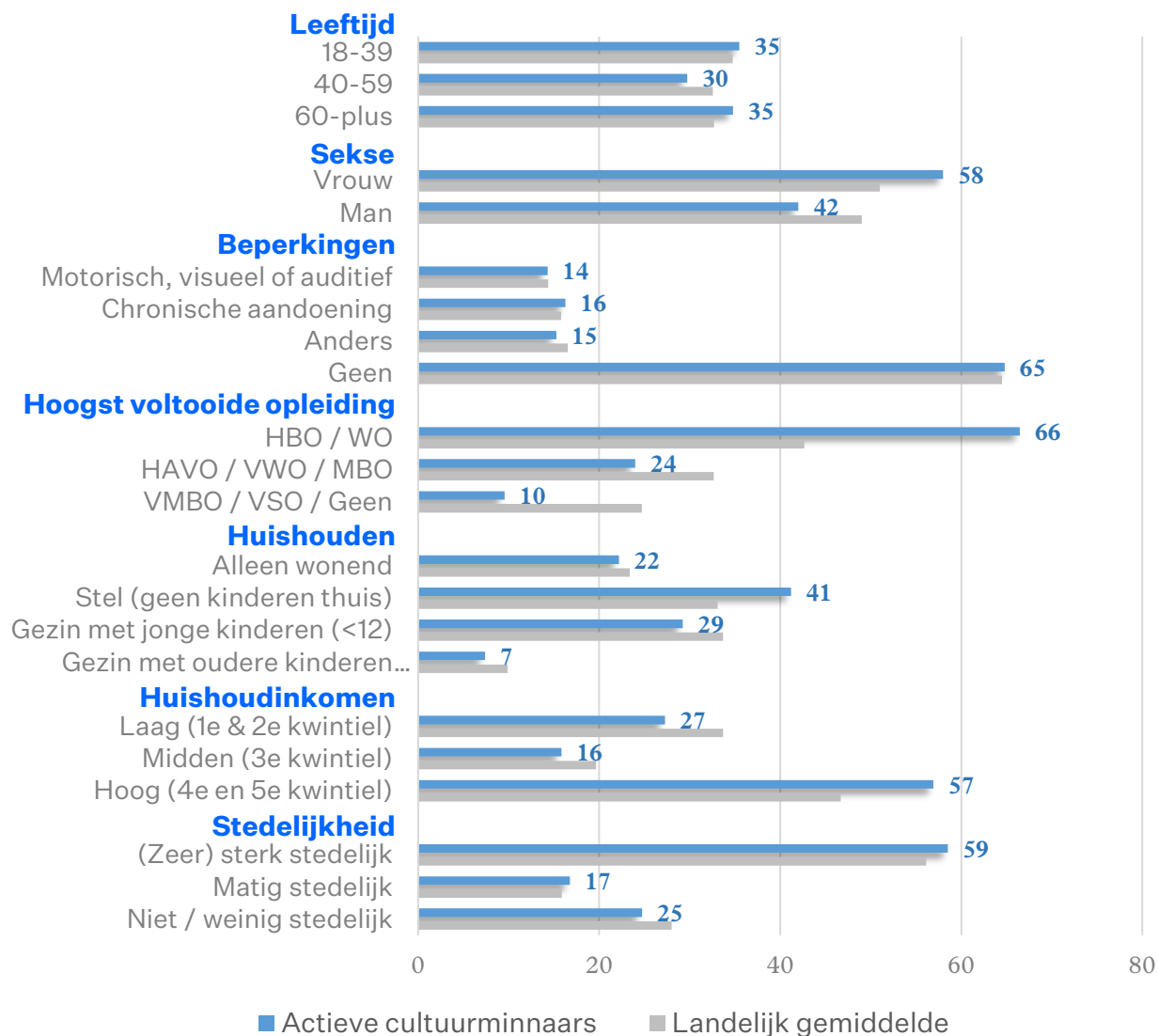
Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat deze groep Actieve cultuurminnaars de weg naar sport- en cultuur goed weet te vinden. Als we de persoonskenmerken van deze groep op een rij zetten, dan valt direct op dat deze groep een relatief hoog aandeel HBO/WO-opgeleiden kent (66 procent). Daarnaast bestaat deze groep voor een relatief groot deel uit mensen met een hoog gezinsinkomen (57 procent).

Qua leeftijd is de groep redelijk gelijkmatig verdeeld: 35 procent is 60 jaar of ouder en een even grote groep is tussen 18 en 39 jaar oud. Drie op de tien is van een tussenliggende leeftijd (30 procent). De samenstelling van het huishouden waar de Actieve cultuurminnaar deel van uitmaakt bestaat voor een relatief groot aandeel uit

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

stellen zonder (thuiswonende) kinderen (41 procent tegenover 33 procent gemiddeld in Nederland).

De kans dat een Actieve cultuurminnaar in een sterk of zeer sterk stedelijke omgeving woont is wat groter (59 procent) ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Figuur 5. Verdeling Actieve cultuurminnaars over de bevolking.

Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

A-SPORTIEVE GAMERS

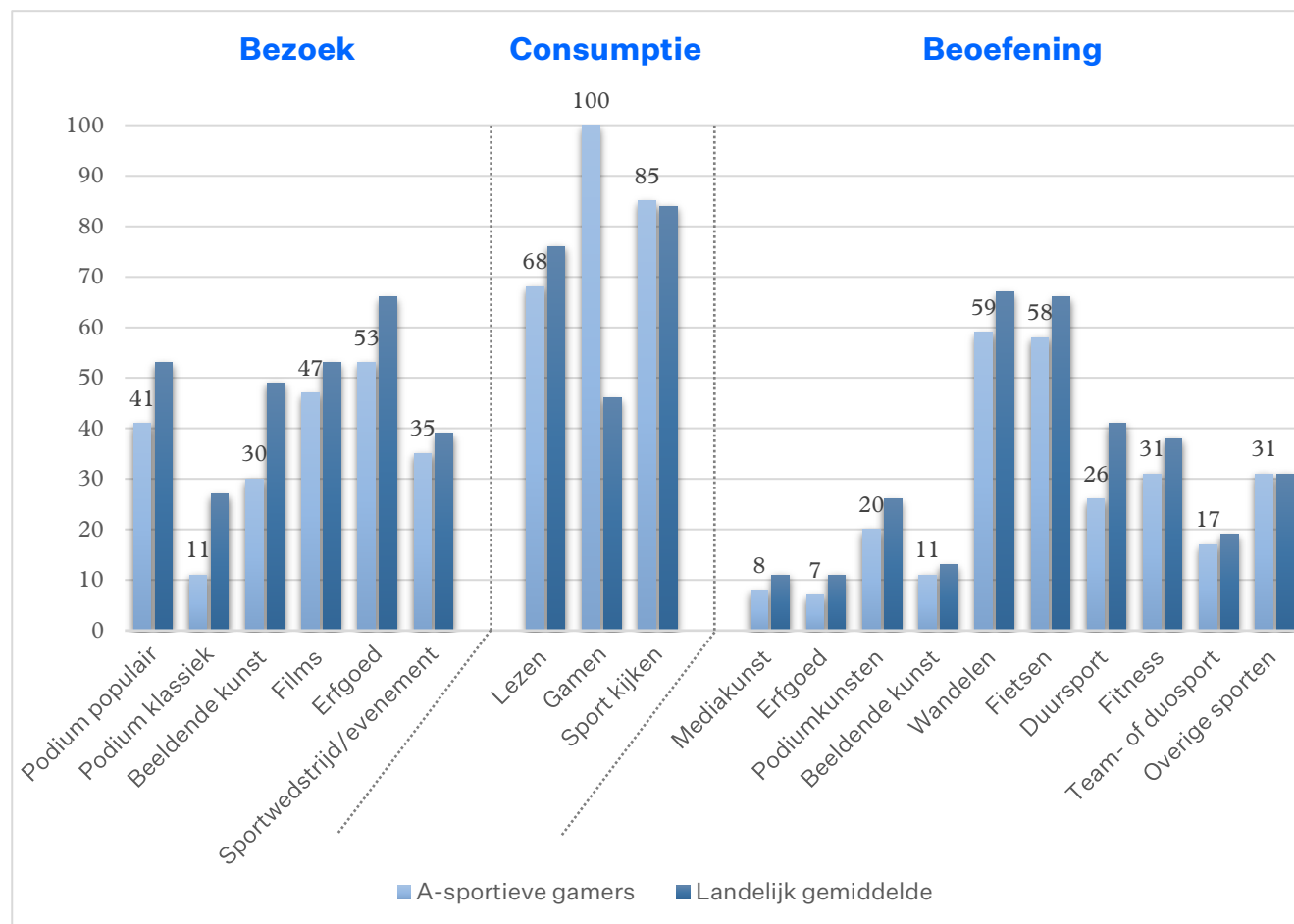
Het bereik van sport en cultuur onder de groep A-sportieve gamers is relatief laag ten opzichte van het landelijk gemiddelde, net als de Bescheiden recreanten. Deze groep onderscheidt zich ten opzichte van de andere groepen met name door het spelen van games op mobiel, tablet, PC of gameconsole (100 procent doet dit maandelijks of vaker). Ook kijkt een groot deel van de A-sportieve gamers (85 procent) naar sportwedstrijden via verschillende mediakanalen en leest ruim twee op de drie maandelijks een boek, e-boek of luisterboek (68 procent). Iets meer dan de helft van de A-sportieve gamers (53 procent) bezoekt jaarlijks een locatie met erfgoed. Daarnaast is de A-sportieve gamer eerder geneigd om populaire cultuurvormen te bezoeken, zoals bioscopen en filmtheaters (47 procent) en voorstellingen met populaire podiumkunsten (41 procent).

Op sportief vlak is deze groep minder dan gemiddeld actief. Het maken van een wandel- (59 procent) of fietstocht (58 procent) zijn de meest voorkomende bewegingsactiviteiten onder de A-sportieve gamers. Bij de categorie overige sporten^{1F2}

scoort deze groep rond het landelijk gemiddelde van 31 procent. Slechts kleine aantallen A-sportieve gamers hebben culturele hobby's: één op de vijf beoefent maandelijks een vorm van podiumkunsten en 11 procent maakt maandelijks beeldende kunst.

² Idem

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

Het deelnamepatroon van de A-sportieve gamer vertoont een aantal gelijkenissen met de Bescheiden recreant. Toch ziet de samenstelling van deze groep er anders uit als we kijken naar de verdeling van de A-sportieve gamers over de bevolking (zie Figuur 7).

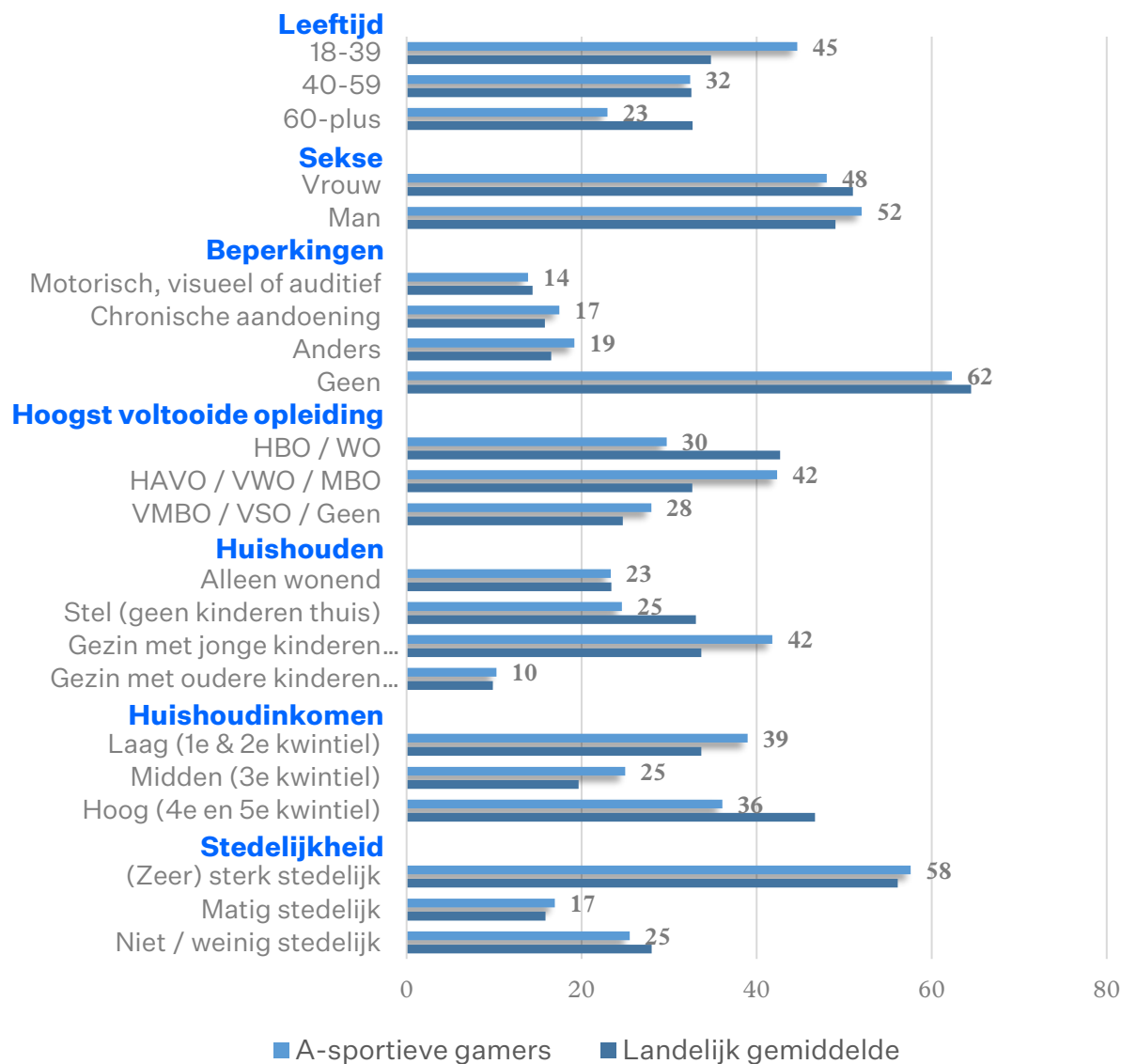
Wat direct opvalt is de verdeling over de leeftijdsgroepen: 45 procent van de A-sportieve gamers is tussen de 18 en 39 jaar oud, terwijl minder dan een kwart een leeftijd van 60 jaar of ouder heeft (23 procent). Daarnaast zien we binnen deze groep een relatief hoog aandeel mensen met een MBO-, HAVO- of VWO-diploma als hoogst voltooide opleiding (42 procent) en een relatief klein aandeel HBO/WO-opgeleiden (30 procent).

Figuur 6. Aandeel deelnemers aan sport- en cultuuractiviteiten binnen groep A-sportieve gamers. Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

Het deelnamepatroon van de A-sportieve gamer vertoont een aantal gelijkenissen met de Bescheiden recreant. Toch ziet de samenstelling van deze groep er anders uit als we kijken naar de verdeling van de A-sportieve gamers over de bevolking (zie Figuur 7).

Wat direct opvalt is de verdeling over de leeftijdsgroepen: 45 procent van de A-sportieve gamers is tussen de 18 en 39 jaar oud, terwijl minder dan een kwart een leeftijd van 60 jaar of ouder heeft (23 procent). Daarnaast zien we binnen deze groep een relatief hoog aandeel mensen met een MBO-, HAVO- of VWO-diploma als hoogst voltooide opleiding (42 procent) en een relatief klein aandeel HBO/WO-opgeleiden (30 procent).

Figuur 3. Verdeling A-sportieve gamers over de bevolking.

Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

A-Sportieve gamers wonen relatief vaak in een huishouden met kinderen jonger dan 12 jaar oud (42 procent), terwijl alleenwonende stellen in deze groep minder vertegenwoordigd zijn (25 procent). De verdeling van A-sportieve gamers lijkt op dit vlak meer op de Sportieve gezelschapszoeker (28 procent alleenwonende stellen en 40 procent jonge gezinnen) dan op de Bescheiden recreant (35 procent alleenwonende stellen en 29 procent jonge gezinnen). Het huishoudinkomen binnen deze groep ligt relatief laag ten opzichte van het landelijk gemiddelde: 39 procent valt in de laagste categorie en 25 procent in de middencategorie. In tegenstelling tot de Bescheiden recreanten wonen A-sportieve gamers relatief vaak in sterk of zeer sterk stedelijke omgeving (58 procent) en minder vaak in laagstedelijke omgevingen (25 procent).

SPORTIEVE GEZELSCHAPSZOEKERS

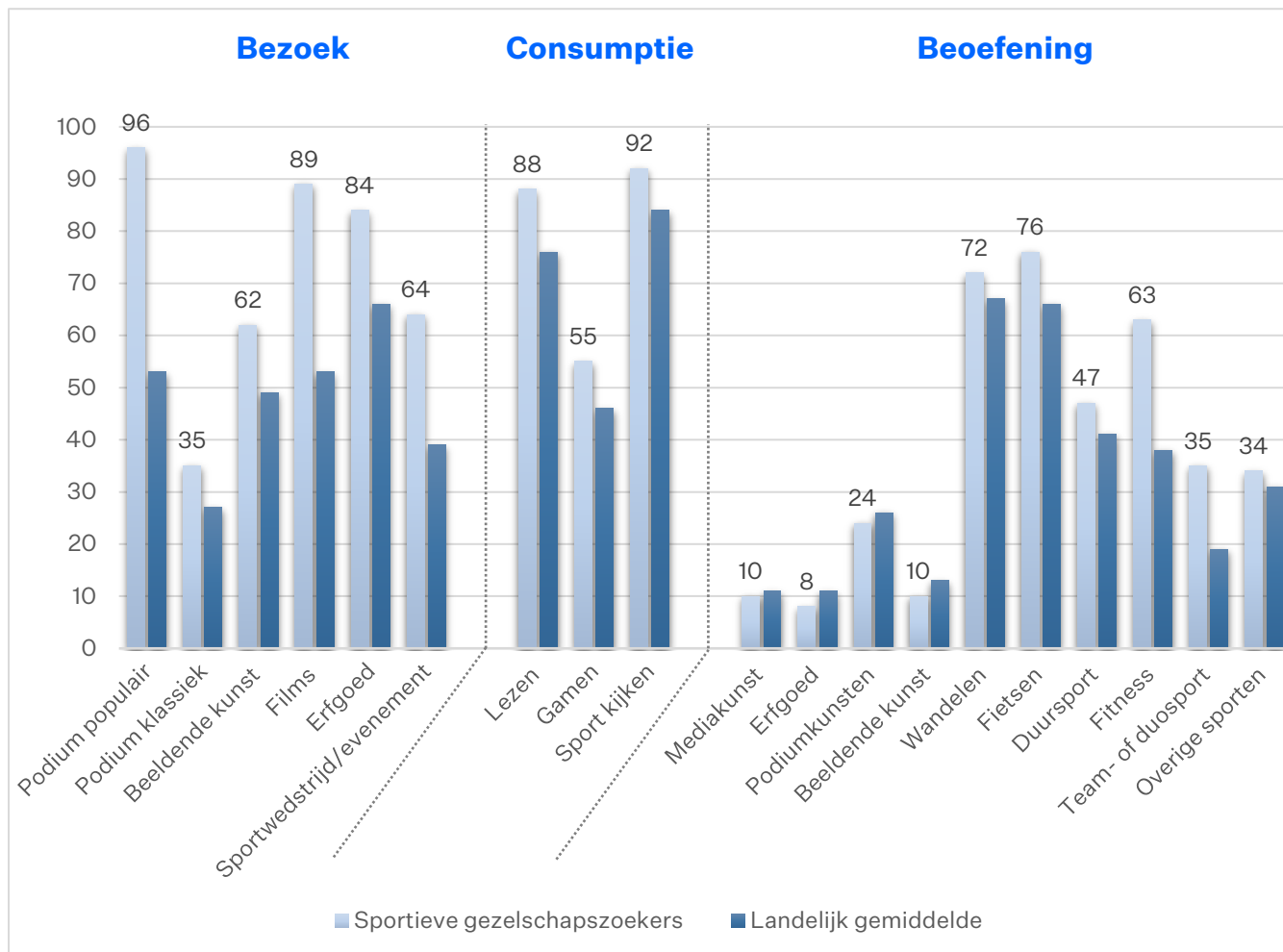
De Sportieve gezelschapszoeker toont zich, vergelijkbaar met de Actieve cultuurminnaar, de meest actieve groep als het gaat om deelname aan sport- en cultuuractiviteiten. Toch ligt de nadruk bij de Sportieve gezelschapszoeker meer op sport, met name in de vorm van fitness en gezelschapssporten. Daarnaast bezoekt deze groep relatief meer populaire vormen van cultuur, zoals populaire podiumkunsten (96 procent bezoekt ten minste een keer per jaar een popconcert, musical of dancefeest) en de bioscoop (89 procent kijkt films/documentaires in de bioscoop of het filmtheater). Daarnaast bezoekt een relatief hoog aandeel Sportieve gezelschapszoekers ook erfgoedlocaties (84 procent), tentoonstellingen met beeldende kunst (62 procent) of sportwedstrijden of -evenementen (64 procent).

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

Kijken we naar beoefening, dan zien we met name bij de sportonderdelen scores boven het landelijk gemiddelde: 63 procent doet aan fitness, 47 procent aan duursport en 35 procent beoefent team- of duosporten (zoals voetbal, korfbal of tennis). Voor zowel fitness als team- en duosporten geldt dat het aandeel binnen deze groep hoger ligt dan binnen andere groepen. Tegelijkertijd zien we dat de Sportieve gezelschapszoekers minder sterk geneigd is om culturele hobby's te beoefenen, met scores op of net onder het landelijk gemiddelde. Van alle groepen is het aandeel dat sportwedstrijden via mediakanalen volgt het hoogst onder de Sportieve gezelschapszoekers (92 procent). Daarnaast scoort deze groep bovengemiddeld als het gaat om het lezen van boeken (88 procent) en het spelen van games (55 procent).

Figuur 4. Aandeel deelnemers aan sport- en cultuuractiviteiten binnen groep Sportieve gezelschapszoekers.

Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

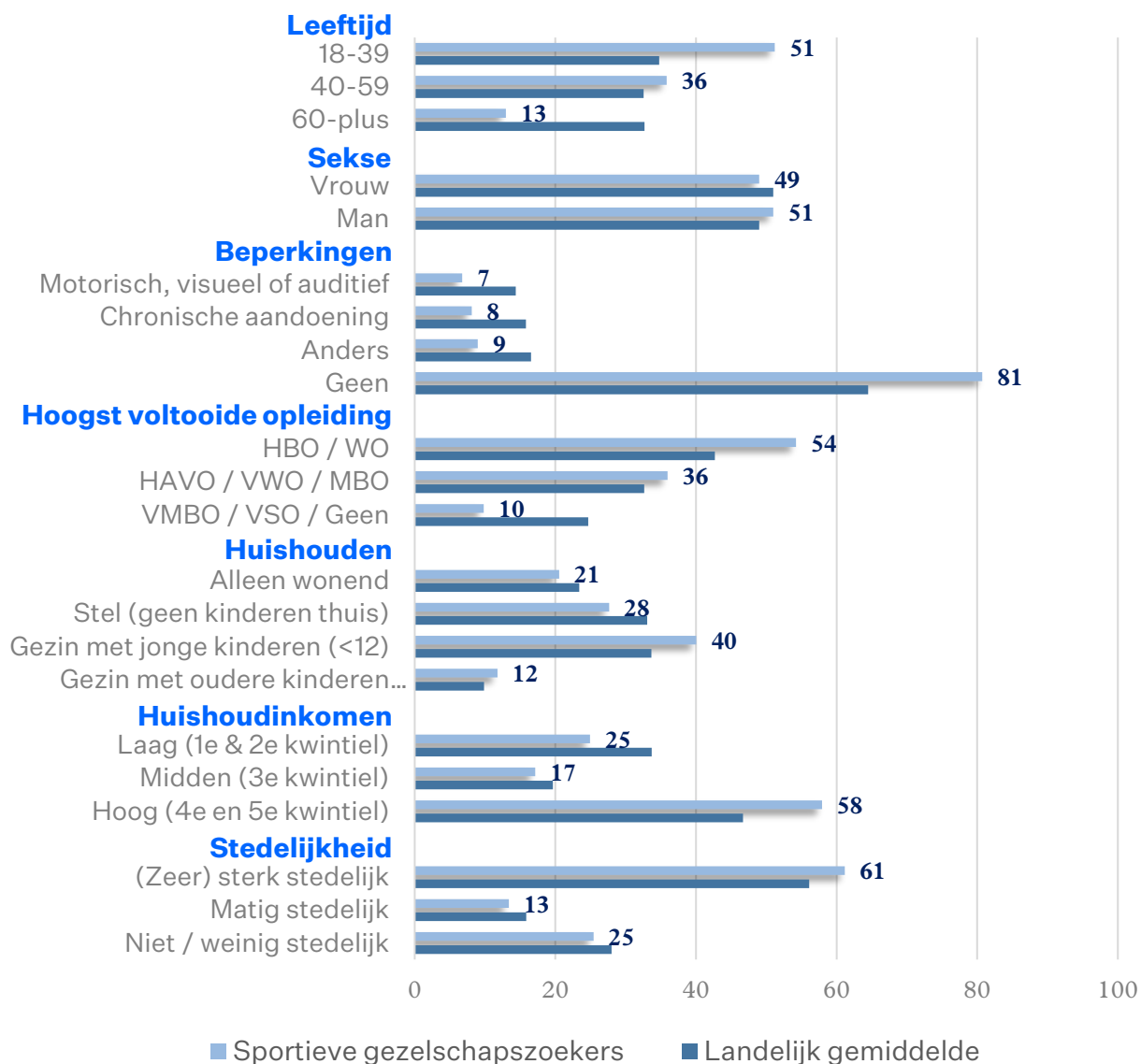
Het bereik van sport en cultuur binnen de groep Sportieve gezelschapszoekers is bovengemiddeld hoog. Dat betekent dat deze groep relatief weinig barrières kent bij het deelnemen aan deze activiteiten.

Als we kijken naar de persoonskenmerken (zie Figuur 9), dan valt direct op dat deze groep relatief jong is: de helft is tussen 18 en 39 jaar (51 procent) en slechts een gering aandeel is 60 jaar of ouder (13 procent). Daarnaast is het aandeel mensen met een beperking binnen deze groep aanzienlijk lager (19 procent) dan het landelijk gemiddelde (36 procent).

Onder de Sportieve gezelschapszoeker is een relatief hoog aandeel HBO/WO-opgeleiden (54 procent) en is het aandeel mensen met een VMBO/VSO-diploma of geen afgeronde opleiding relatief laag (10 procent).

Figuur 5. Verdeling Sportieve gezelschapszoekers over de bevolking.

Bron: VTO 2022 (CBS), bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

Net als de A-sportieve gamers zien we binnen de groep Sportieve gezelschapszoekers een relatief hoog aandeel huishoudens van ouders met kinderen van 12 jaar en jonger (40 procent) en relatief weinig alleenwonende stellen (28 procent) of mensen die op zichzelf wonen (21 procent).

De huishoudinkomens van Sportieve gezelschapszoekers liggen gemiddeld genomen hoger dan het landelijk gemiddelde: 58 procent van de Sportieve gezelschapszoekers valt in de bovenste categorie huishoudinkomens.

Ruim drie op de vijf Sportieve gezelschapszoekers woont in de stad (61 procent) of een sterk stedelijke omgeving. Dat is boven het landelijk gemiddelde.

ligt het accent op middelbaar opgeleid en minder op een hoge opleiding. Zij wonen verder vaker in een gezin met jonge kinderen. Sportieve gezelschapszoekers zijn eerder jongvolwassen en minder vaak 60-plus. Zij zijn verder relatief hoog opgeleid, hebben vaker een fulltimebaan en hebben van alle groepen het minst vaak een beperking. Actieve cultuurminnaars zijn vaker vrouw, behoorlijk hoog opgeleid en wonen vaker samen zonder kinderen.

ACHTERGRONDKENMERKEN PROFIELEN

Om het begrip over de vier groepen te vergroten bestuderen we de achtergrondkenmerken naast elkaar.

Bescheiden recreanten zijn wat ouder (en minder jong) en vaker lager opgeleid (en minder vaak hoog). Daarnaast hebben zij minder vaak werk en wat vaker een beperking. A-sportieve gamers zijn juist wat jonger (minder vaak 60-plus). Qua opleiding

3. SYNTHESE: PROFIELANALYSE

	Nederlandse bevolking 18-plus (n=2.541)	Bescheiden recreanten	A-sportieve gamers	Sportieve gezelschapszoekers	Actieve cultuur- minnaars
Sekse		27	49	53	65
Man	49	51	52	51	42
Vrouw	51	49	48	49	58
Leeftijd					
18-39 jaar	35	19	45	51	35
40-59 jaar	33	33	32	36	30
60 jaar en ouder	33	48	23	13	35
Beperking / aandoening					
Motorisch, visueel of auditief beperkt	14	19	14	7	14
Chronische aandoening	16	19	17	8	16
Andere beperking	17	20	19	9	15
Geen beperking	64	56	62	81	65
Hoogst voltooide opleiding					
geen diploma, VSO, VMBO	25	40	28	10	10
MBO, HAVO, VWO	33	31	42	36	24
HBO, WO	43	28	30	54	66
Huishouden					
Alleenwonend	23	26	23	21	22
Stel zonder (thuiswonende) kinderen	33	35	25	28	41
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	34	29	42	40	29
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	10	10	10	12	7
Gestandaardiseerd huishoudinkomen					
Laag (1e & 2e kwintiel)	34	40	39	25	27
Midden (3e kwintiel)	20	21	25	17	16
Hoog (4e en 5e kwintiel)	47	39	36	58	57
Stedelijkheid					
(Zeer) sterk stedelijk	56	51	58	61	59
Matig stedelijk	16	16	17	13	17
Niet / weinig stedelijk	28	33	25	25	25

Tabel 11. Verdeling van clusterprofielen over de bevolking. Aandeel onder Nederlanders van 18 jaar en ouder. Bron: VTO 2022(CBS), bewerking Mulier Instituut

CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

In dit rapport analyseerden we de sport- en cultuurparticipatie van de Nederlandse bevolking in 2022. Waar sport en cultuur op rijksniveau en in onderzoeksrapporten vaak los van elkaar worden behandeld, kennen beide vormen van vrijetijdsbesteding veel gezamenlijke beleidsdoelen en zitten sport en cultuur op gemeentelijk niveau vaak zelfs in dezelfde portefeuille. Door sport- en cultuurparticipatie samen te analyseren kunnen we bekijken welke groepen op welke manieren participeren in sport- en cultuur. Zo kunnen we inzichtelijker maken hoe het met de toegankelijkheid van beide vormen van vrijetijdsbesteding is gesteld. Welke groepen weten de weg naar sport én cultuur makkelijk te vinden? Zijn er groepen die makkelijk bereikt worden via cultuuraanbod, maar niet via sportieve activiteiten, of andersom? En welke groepen ervaren mogelijk drempels met betrekking tot zowel sport- als cultuurparticipatie?

In deze publicatie maken we dit inzichtelijk door 1) te beschrijven hoe verschillende vormen van sport- en cultuurparticipatie over de bevolking zijn verdeeld (hoofdstuk 1), 2) hoe verschillende vormen van sport- en cultuurparticipatie met elkaar samenhangen (hoofdstuk 2) en welke groepen (clusters) op basis van deze combinatie van sport- en

cultuurvormen van elkaar zijn te onderscheiden (hoofdstuk 3). Uit de analyse blijkt dat er groepen zijn in de samenleving die zowel in sport als cultuur veel participeren, groepen die aan beide vormen minder doen of groepen die door sommige vormen van vrijetijdsbesteding beter bereikt worden dan door andere.

In het vorige hoofdstuk van dit rapport brachten we de analyses samen. We onderscheiden vier groepen waartussen een tweedeling zichtbaar is. Er blijken twee groepen te zijn die hun weg naar zowel het sport- als cultuuraanbod goed weten te vinden, die gezamenlijk meer dan de helft van de volwassen Nederlandse bevolking vormen, en groepen die minder goed bereikt worden. Zo zagen we uit onze analyses de Sportieve gezelschapszoeker naar voren komen, die zowel veel sport beoefent in de vrije tijd en ook veelvuldig bezoek brengt aan populaire podiumkunsten. Een andere groep die zowel door sport- als cultuuraanbod goed bereikt wordt zijn de Actieve cultuurminnaars. Individuen die tot deze groep behoren brengen graag bezoek aan cultuur, en beoefenen in de vrije tijd zowel cultuur als meer individuele vormen van sport (zoals wandelen, fietsen en duursport). Aan de andere kant van de tweedeling staan

Bescheiden recreanten en A-sportieve gamers. De eerste groep scoort relatief laag op alle vormen van sport- en cultuuraanbod die we meenamen in de analyse in vergelijking met de andere groepen. Deze groep wordt voornamelijk bereikt door middel van consumptie van media (zowel sport als cultuur), en onderneemt van alle sporten het vaakst een wandel- of fietstocht. De A-sportieve gamer is vergelijkbaar met de groep Bescheiden recreanten, maar onderscheidt zich doordat alle individuen die tot deze groep behoren gamen.

Deze clusters zijn ook van elkaar te onderscheiden door middel van persoonskenmerken. Zo valt op dat de clusters die minder bereikt worden door het huidige sport- en cultuuraanbod wat vaker een VMBO of VSO opleiding voltooid heeft of geen diploma hebben, ouder zijn of bestaan uit gezinnen met jonge kinderen. De groepen die al goed bereikt worden zijn vaak jong, HBO/WO-opgeleid, hebben een full-time baan, en wonen vaak samen zonder kinderen. Financiële en sociaal-maatschappelijke drempels lijken daardoor belangrijke belemmeringen in participatie.

CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

AANBEVELINGEN

Hoewel deze uitkomsten afzonderlijk niet per se nieuw zijn, maakt het samenbrengen van persoonskenmerken en verschillende vormen van sport- en cultuurparticipatie in één analyse twee belangrijke punten ten behoeve van sport – en cultuurbeleid inzichtelijk. De vraag is namelijk hoe clusters die minder goed worden bereikt, meer betrokken kunnen worden bij sport en cultuur, maar ook hoe actieve groepen kunnen worden vastgehouden. Deze opgave betreft vooral gemeenten, daar komt het beleid voor sport- en cultuur immers samen. Ten eerste blijkt dat de mate waarin een groep bereikt wordt door huidig sport- en cultuuraanbod samenhangt met meerdere persoonskenmerken. Zo zagen we dat de groep Bescheiden recreanten over het algemeen bestaat uit individuen van een hogere leeftijd die vaker een beperking hebben. Om de bereikbaarheid van sport- en cultuuraanbod ook voor deze groep te vergroten, zou daarom kunnen worden gekeken naar hoe met een combinatie van persoonskenmerken kan worden omgegaan in beleid. Om minder bereikbare groepen, zoals ouderen, mensen met een lagere opleiding en gezinnen met jonge kinderen beter te betrekken, is het belangrijk om

rekening te houden met hun specifieke drempels en behoeften. Dit kan door bestaande vrijetijdsbestedingen zoals wandelen, fietsen, lezen en gamen beter te integreren in het sport- en cultuuraanbod.

Ten tweede bleek dat waar twee clusters al goed bereikt worden door huidig sport- en cultuuraanbod, de twee andere clusters door sommige sport- en cultuurvormen beter worden bereikt dan door anderen. Zo valt op dat wandelen, fietsen, lezen en gamen ook voor de twee clusters die in mindere mate bereikt worden belangrijke vormen zijn van vrijetijdsbesteding: door deze vormen verder te stimuleren zou het sport- en cultuuraanbod beter bij hun behoeften aan kunnen sluiten. Ook voor de actievare groepen geldt dat er accenten zijn in de vormen van sport en cultuur die in meerdere of mindere mate worden bezocht en beoefent. Zo bezoeken Sportieve Gezelschapszoekers met name populaire podiumkunsten, terwijl Actieve cultuurminnaars met name bereikt worden door meer klassiek cultuuraanbod. Hoewel deze groepen zodanig actief zijn dat het vooral zal gaan over het vasthouden van betrokkenheid, kan door middel van deze bevindingen wellicht een verbreding in interesse worden gestimuleerd.

Een belangrijk vraagstuk voor de benadering van de diverse groepen is hoe zij bereikt kunnen worden. Onder dit ‘bereiken’ zijn drie onderdelen te onderscheiden. Eerst hoe mensen weet krijgen van de mogelijkheden voor sport- en cultuurparticipatie. Daarnaast hoe zij deze waarderen en tot slot hoe zij in beweging gezet zouden kunnen worden om te participeren. Sommige mensen weten wellicht niet wat het sport- en cultuuraanbod is. Veel informatie over cultuuruitingen (Uitagenda’s, bioscooppladder etc.) is dikwijls te verkrijgen bij culturele instellingen. Mensen die daar regelmatig komen, ontdekken daardoor sneller wat het aanbod is of de mogelijkheden zijn. Bij sport zien we dat weinig gemeenten een toegankelijk aanbod op hun websites hebben (Van den Dool en Van Eijk, 2024). Dat vormt een drempel voor weinig sportieve mensen die weinig contact met wel sportieve mensen hebben. De voorkeuren voor sport- en culturele activiteiten verschillen duidelijk zien we ook in dit onderzoek. Via onderzoek is te achterhalen wat de vier groepen van dit onderzoek juist aantrekt en wat hen minder aantrekt. Het ‘onderzoek’ kan ook bestaan uit experimenten met ander aanbod. Zo kunnen gemeenten netwerken stimuleren tussen sportclubs of verenigingen en culturele instellingen om ondervertegenwoordigde

CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

doelgroepen, die wel overlappen in de profielen, beter te bereiken. Denk bijvoorbeeld aan combinaties van dans, urban sports en gamification van sport en cultuur. Ondanks een perfect aangepast aanbod dat uitstekend vindbaar is, zal een deel alsnog niet participeren aan sport- en/of cultuur. Dan komen belemmeringen om de hoek kijken zoals een gebrek aan financiële middelen, meer interesse in andere vormen van vrijetijdsbesteding, transportmogelijkheden of een gebrek aan energie.

Samenvattend laat ons onderzoeksrapport zien dat voor het bereiken van verschillende groepen een specifiek beleid per groep nodig is. Hiervoor kan een gemeente de beleidsterreinen sport en cultuur op lokaal niveau voor een specifieke groep integreren. De groepen zijn het beste te bereiken door zo goed mogelijk bij hun behoeften aan te sluiten.

BRONNEN

BRONNEN

DATA

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de data uit de Vrijetijdsomnibus (VTO) 2022 van het CBS.

De data is bewerkt door het Mulier Instituut in samenwerking met de Boekmanstichting.

PUBLICATIES

Bailey, R., Cope, E., Parnell, D. & Reeves, M. (2016) The Human Capital Model: Realising The Benefits of Sport and Physical Activity.

Berkers, P.P.L., Schaap, J.C.F., Vandenberg, F., Everts, R.A., Swartjes, B., Goossens, D.M., Berghman, M.J., & Kimenai, F.F.P. (2021) *Muziek als medicijn tegen maatschappelijke kwalen?*. In: *Sociologie Magazine*, 29(1), 6-9.

Breedveld, K., Elling, A., Hoekman, Schaars, D. (2016). Maatschappelijke betekenissen van sport: wetenschappelijke onderbouwing en weerslag in lokaal beleid. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport.

Dool, R. van den (2024). 'factsheet Sportdeelname en lidmaatschap 2022'. In: www.kennisbanksportenbewegen.nl. Geraadpleegd op 3 januari 2024.

Dool, R. van den & Van Eijk, J. (2024). Vindbaarheid sportief aanbod via websites gemeenten. Factsheet. Mulier Instituut.

Eldert, P. van (2023) Monitor sportuitgaven gemeenten 2022. Mulier Instituut.

Gielen, P., Elkhuisen, S., van den Hoogen, Q., Lijster, T. & Otte, H. (2020) *De waarde van cultuur*. Groningen: Onderzoekscentrum Arts in Society Rijksuniversiteit Groningen.

Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (2017). '[Een korte beleidsgeschiedenis](#)'. In: [Sport Toekomst Verkenning \(STV\)](#). Geraadpleegd op 14 november 2024.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (z.d.). In: '[Geschiedenis. Een korte geschiedenis van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 1800](#)'. Geraadpleegd op 14 november 2024.

Swartjes, B. en Hoog, T. de (2024) '[Thema Cultuur en participatie](#)'. In: www.cultuurmonitor.nl.

Tiessen-Raaphorst, A., Broek, A. van den, Dool, R. van den, Iedema, J. en Visser, K. (2016) 'Sport en cultuur. Patronen in belangstelling en beoefening'. Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag.

Verboord, M., Fritsch, L., Yodovich, N., Karels, A., Page Pereira, L. en Myrczick, E. (2024) '[Does culture improve affective well-](#)

[being in everyday life? An experimental sampling approach](#)'.

APPENDIX | TABELLEN

APPENDIX | TABELLEN

In deze appendix is een volledig overzicht van de tabellen terug te vinden

Tabel 4. Maandelijkse sport- en cultuurbeoefening (Nederlanders van 18 jaar en ouder).

	Cultuur beoefening	Sport beoefenaars	Sport (excl. wandel & fiets)
	%	%	%
Bevolking Nederland	42	86	55
Sekse			
Man	40	86	57
Vrouw	45	85	54
Leeftijd			
18-39 jaar	52	89	62
40-59 jaar	36	86	56
60 jaar en ouder	39	82	48
Beperking / aandoening			
Motorisch, visueel of auditief beperkt	45	77	41
Chronische aandoening	43	79	45
Andere beperking	43	80	43
Geen beperking	42	89	62
Hoogst voltooide opleiding			
geen diploma, VSO, VMBO	28	74	39
MBO, HAVO, VWO	38	85	50
HBO, WO	50	92	68
Huishouden			
Alleenwonend	44	80	52
Stel zonder kinderen (die thuiswonen)	41	88	55
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	43	88	57
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	39	88	61

APPENDIX | TABELLEN

Gestandaardiseerd huishoudinkomen			
Laag (1e & 2e kwintiel)	43	78	45
Midden (3e kwintiel)	40	85	51
Hoog (4e en 5e kwintiel)	43	92	65
Stedelijkheid			
(Zeer) sterk stedelijk	43	85	57
Matig stedelijk	41	84	55
Niet / weinig stedelijk	42	88	52

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

Tabel 4a. Maandelijks beoefening culturele hobby's (Nederlanders van 18 jaar en ouder)

	Podiumkunsten	Beeldende kunst	Mediakunst	Erfgoed
	%	%	%	%
Bevolking Nederland	26	13	11	11
Seks				
Man	22	7	12	16
Vrouw	30	18	10	7
Leeftijd				
18-39 jaar	34	17	15	14
40-59 jaar	21	10	11	10
60 jaar en ouder	23	11	8	10
Beperking / aandoening				
Motorisch, visueel of auditief beperkt	28	14	9	12
Chronische aandoening	25	15	11	12
Andere beperking	25	16	11	11
Geen beperking	26	11	12	11

APPENDIX | TABELLEN

Hoogst voltooide opleiding				
geen diploma, VSO, VMBO	16	7	5	8
MBO, HAVO, VWO	23	11	8	11
HBO, WO	31	14	13	13
Huishouden				
Alleenwonend	25	14	11	15
Stel zonder (thuiswonende) kinderen	25	11	9	12
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	28	13	12	10
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	26	13	12	8
Gestandaardiseerd huishoudinkomen				
Laag (1e & 2e kwintiel)	25	13	11	13
Midden (3e kwintiel)	25	12	8	9
Hoog (4e en 5e kwintiel)	27	13	12	11
Stedelijkheid				
(Zeer) sterk stedelijk	26	13	12	12
Matig stedelijk	25	12	9	11
Niet / weinig stedelijk	26	12	10	10

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

APPENDIX | TABELLEN

Tabel 4b. Maandelijkse beoefening sport en sportieve activiteiten (Nederlanders van 18 jaar en ouder)

	Wandelen	Fietsen	Duursport	Fitness	Team- of duosport	Overige sport
	%	%	%	%	%	%
Bevolking Nederland	67	43	41	38	19	31
Sekse						
Man	65	44	43	33	24	32
Vrouw	68	42	38	42	13	30
Leeftijd						
18-39 jaar	67	36	38	50	29	37
40-59 jaar	70	43	45	36	17	30
60 jaar en ouder	63	50	39	26	9	25
Beperking / aandoening						
Motorisch, visueel of auditief beperkt	58	38	27	26	7	28
Chronische aandoening	64	41	33	29	8	29
Andere beperking	63	42	32	31	9	29
Geen beperking	70	44	45	42	24	32
Hoogst voltooide opleiding						
geen diploma, VSO, VMBO	56	42	28	23	6	23
MBO, HAVO, VWO	66	43	38	35	15	27
HBO, WO	73	45	54	45	23	37
Huishouden						
Alleenwonend	61	32	39	38	15	31
Stel zonder (thuiswonende) kinderen	69	52	44	35	11	28
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	67	42	38	39	24	33
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	72	41	45	41	33	34

APPENDIX | TABELLEN

Gestandaardiseerd huishoudinkomen						
Laag (1e & 2e kwintiel)	59	34	29	34	13	27
Midden (3e kwintiel)	67	46	37	32	17	29
Hoog (4e en 5e kwintiel)	72	48	50	43	23	35
Stedelijkheid						
(Zeer) sterk stedelijk	66	39	39	41	19	32
Matig stedelijk	65	47	40	35	20	30
Niet / weinig stedelijk	70	49	44	32	17	30

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

Tabel 5. Jaarlijks sport- en cultuurbezoek (Nederlanders van 18 jaar en ouder)

	Cultuur bezoek	Sporttoeschouwer
	%	%
Bevolking Nederland	82	39
Sekse		
Man	82	45
Vrouw	81	33
Leeftijd		
18-39 jaar	88	47
40-59 jaar	83	42
60 jaar en ouder	73	27
Beperking / aandoening		
Motorisch, visueel of auditief beperkt	69	26
Chronische aandoening	73	26
Andere beperking	72	27
Geen beperking	87	45
Hoogst voltooide opleiding		

APPENDIX | TABELLEN

Laag (geen diploma, VSO, VMBO)	60	29
Midden (MBO, HAVO, VWO)	84	38
Hoog (HBO, WO)	92	42
Huishouden		
Alleenwonend	78	30
Stel zonder kinderen (die thuiswonen)	82	33
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	83	46
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	85	58
Gestandaardiseerd huishoudinkomen		
Laag (1e & 2e kwintiel)	72	31
Midden (3e kwintiel)	80	36
Hoog (4e en 5e kwintiel)	89	46
Stedelijkheid		
(Zeer) sterk stedelijk	82	37
Matig stedelijk	81	39
Niet / weinig stedelijk	81	43

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

Tabel 5a. Jaarlijks bezoek van cultuuronderdelen (Nederlanders van 18 jaar en ouder)

APPENDIX | TABELLEN

	Populaire podiumkunst	Klassieke podiumkunst	Beeldende kunst	Film en/of documentaire	Erfgoed
	%	%	%	%	%
Nederlandse bevolking	53	27	49	53	65
Sekse					
Man	52	24	46	53	66
Vrouw	54	30	52	54	64
Leeftijd					
18-39 jaar	68	26	52	70	70
40-59 jaar	55	28	48	56	68
60 jaar en ouder	36	28	46	32	57
Beperking / aandoening					
Motorisch, visueel of auditief beperkt	35	26	41	38	53
Chronische aandoening	42	24	45	40	58
Andere beperking	44	20	41	45	55
Geen beperking	60	29	51	59	71
Hoogst voltooide opleiding					
Laag (geen diploma, VSO, VMBO)	32	18	25	30	39
Midden (MBO, HAVO, VWO)	55	23	44	53	66
Hoog (HBO, WO)	62	36	64	62	80
Huishouden					
Alleenwonend	49	28	50	46	58
Stel zonder (thuiswonende) kinderen	51	29	51	46	68
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	57	24	45	62	67
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	58	27	48	64	70
Gestandaardiseerd huishoudinkomen					

APPENDIX | TABELLEN

Laag (1e & 2e kwintiel)	43	23	42	46	55
Midden (3e kwintiel)	48	24	45	51	63
Hoog (4e en 5e kwintiel)	62	31	55	60	74
Stedelijkheid					
(Zeer) sterk stedelijk	54	29	53	57	65
Matig stedelijk	50	24	48	48	65
Niet / weinig stedelijk	53	26	41	50	66

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

Tabel 5b. Jaarlijks bezoek van sportwedstrijden (Nederlanders van 18 jaar en ouder)

	Toeschouwer sport	Veldsport	Zaalsport (Hal)
	%	%	%
Bevolking Nederland	39	30	6
Sekse			
Man	45	37	7
Vrouw	33	23	6
Leeftijd			
18-39 jaar	47	35	7
40-59 jaar	42	33	7
60 jaar en ouder	27	21	4
Beperking / aandoening			
Motorisch, visueel of auditief beperkt	26	19	5
Chronische aandoening	26	19	4
Andere beperking	27	17	3
Geen beperking	45	36	7
Hoogst voltooide opleiding			

APPENDIX | TABELLEN

Laag (geen diploma, VSO, VMBO)	29	23	4
Midden (MBO, HAVO, VWO)	38	27	8
Hoog (HBO, WO)	42	34	5
Huishouden			
Alleenwonend	30	24	5
Stel zonder (thuiswonende) kinderen	33	25	5
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	46	34	7
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	58	48	9
Gestandaardiseerd huishoudinkomen			
Laag (1e & 2e kwintiel)	31	23	5
Midden (3e kwintiel)	36	27	6
Hoog (4e en 5e kwintiel)	46	36	7
Stedelijkheid			
(Zeer) sterk stedelijk	37	28	6
Matig stedelijk	39	30	5
Niet / weinig stedelijk	43	33	8

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

APPENDIX | TABELLEN

Tabel 6. Maandelijks consumeren van sport en cultuur via verschillende media.

	Lezen boeken	Gamen	Sport kijken via media
	%	%	%
Nederlandse bevolking	50	37	71
Sekse			
Man	43	40	81
Vrouw	57	34	61
Leeftijd			
18-39 jaar	50	55	68
40-59 jaar	45	33	68
60 jaar en ouder	56	21	76
Beperking / aandoening			
Motorisch, visueel of auditief beperkt	49	29	71
Chronische aandoening	47	37	71
Andere beperking	47	35	63
Geen beperking	51	38	72
Hoogst voltooide opleiding			
Laag (geen diploma, VSO, VMBO)	38	27	74
Midden (MBO, HAVO, VWO)	43	40	70
Hoog (HBO, WO)	62	33	70
Huishouden			
Alleenwonend	55	35	63
Stel zonder kinderen (die thuis wonen)	54	29	76
(Een-ouder)gezin met jonge kinderen (oudste <12 jaar)	45	44	70
(Een-ouder)gezin met oudere kinderen (jongste >12 jaar)	47	38	73

APPENDIX | TABELLEN

Gestandaardiseerd huishoudinkomen

Laag (1e & 2e kwintiel)	50	38	65
Midden (3e kwintiel)	47	44	69
Hoog (4e en 5e kwintiel)	52	32	76

Stedelijkheid

(Zeer) sterk stedelijk	52	40	69
Matig stedelijk	49	34	74
Niet / weinig stedelijk	47	31	72

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

APPENDIX | TABELLEN

Tabel 7. Overlap tussen culturele activiteiten onder Nederlanders van 18 jaar en ouder.

	Beoefening maandelijks of vaker				Bezoek jaarlijks of vaker				Consumptie maandelijks		
	Podiumkunsten	Beeldende kunst	Mediakunst	Erfgoed	Populaire podiumkunsten	Klassieke podiumkunsten	Beeldende kunst	Films en/of documentaires	Erfgoed	Lezen	Games spelen
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder	26	13	11	11	53	27	49	53	65	50	37
Beoefening maandelijks of vaker											
Podiumkunsten	100	23	17	15	60	39	62	58	76	60	40
Beeldende kunst	48	100	31	21	61	38	72	59	81	72	46
Mediakunst	41	35	100	24	61	33	70	65	83	61	54
Erfgoed	33	23	23	100	56	35	71	59	86	68	45
Geen cultuurbeoefening	-	-	-	-	50	21	38	50	56	43	33
Bezoek jaarlijks of vaker											
Populaire podiumkunsten	29	15	13	12	100	38	61	69	77	54	41
Klassieke podiumkunsten	37	17	14	15	74	100	72	68	84	65	31
Beeldende kunst	33	19	16	17	66	40	100	65	87	63	39

APPENDIX | TABELLEN

Films en of documentaires	28	14	13	13	69	35	59	100	77	54	42
Erfgoed	30	16	14	15	62	35	65	63	100	57	40
Geen cultuurbezoek	14	6	4	4	-	-	-	-	-	30	24
Consumptie <i>maandelijks of vaker</i>											
Lezen	31	18	13	15	57	35	61	58	74	100	37
Games spelen	29	16	16	14	60	23	52	62	70	51	100
Geen cultuurconsumptie	19	5	5	6	44	20	33	42	53	-	-

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting.

Toelichting

Aandeel van de groep, per regel. Lees bijvoorbeeld: Van alle Nederlanders beoefent 13 procent een vorm van beeldende kunst. Van de Nederlanders die podiumkunsten beoefent, beoefent 23 procent beeldende kunst. Eveneens is te zien dat van de mensen die niet aan cultuurbeoefening doen 50 procent wel populaire podiumkunsten bezoekt.

APPENDIX | TABELLEN

Tabel 8. Overlap sportactiviteiten onder Nederlanders van 18 jaar en ouder.

	Beoefening maandelijks of vaker						Bezoek jaarlijks	Consumptie maandelijks
	Wandelen	Fietsen	Duursport	Fitness	Team- of duosport	Overige sporten	Toeschouwer bij wedstrijd	Sport kijken via media
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder	67	43	41	38	19	31	39	84
Sportbeoefening maandelijks of vaker								
Wandelen	100	56	42	39	19	32	40	85
Fietsen	87	100	47	38	20	33	43	88
Duursport	70	49	100	43	19	35	45	87
Fitness	69	43	46	100	21	29	45	87
Team- of duosport	69	46	42	42	100	33	70	93
Overige sporten	69	45	46	35	20	100	46	86
Geen sportbeoefening	-	-	-	-	-	-	21	73
Sportbezoek jaarlijks of vaker								
Toeschouwer sportwedstrijd	49	40	45	45	70	46	100	92
Geen sportbezoek	81	62	36	34	9	27	-	77
Sportconsumptie maandelijks of vaker								
Sport kijken via media	73	77	73	72	86		20	100
Geen sportconsumptie	77	55	33	30	8	27	14	-

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting

APPENDIX | TABELLEN

Toelichting

Aandeel van de groep, per regel. Lees bijvoorbeeld: Van alle Nederlanders van 18 jaar en ouder maakt 67 procent maandelijks of vaker een wandeltocht. Van de Nederlanders die maandelijks of vaker wandelt, maakt 56 procent maandelijks eveneens een fietstocht. Onder de groep die niet aan sportbeoefening doet bezoekt 21 procent wel jaarlijks of vaker een sportwedstrijd.

Tabel 9. Overlap sport en cultuuractiviteiten onder Nederlanders van 18 jaar en ouder

	Sportbeoefening maandelijks of vaker							Sport Bezoek jaarlijks	Sport Consumptie maandelijks
	Wandelen %	Fietsen %	Duursport %	Fitness %	Team- of duosport %	Overige sporten %	Geen sportbeoefenign %	Toeschouwer bij wedstrijd %	Sport kijken via media %
Bevolking Nederland 18 jaar en ouder (n=2.541)	67	43	41	38	19	31	14	39	84
Cultuurbeoefening maandelijks of vaker									
Podiumkunsten	73	47	41	44	20	42	9	38	83
Beeldende kunsten	75	50	43	47	17	35	9	34	84
Mediakunst									
Erfgoed	71	45	44	42	20	40	11	40	86
Geen cultuurbeoefening	73	47	41	44	20	42	17	40	85
Cultuurbezoek jaarlijks of vaker									
Populaire podiumkunsten	71	47	47	46	24	37	9	49	88

APPENDIX | TABELLEN

Klassieke podiumkunsten	72	52	52	44	20	38	8	43	87
Beeldende kunst	72	49	49	46	21	39	8	40	87
Films en of documentaires	69	42	45	47	24	37	9	47	87
Erfgoed bezoeken	73	48	48	42	21	36	8	43	87
Geen cultuurbezoek	71	47	47	46	24	37	32	24	72
Cultuurconsumptie <i>maandelijks of vaker</i>									
Lezen	72	49	45	41	21	34	10	38	84
Games spelen	66	40	36	41	24	35	13	43	87
Geen cultuurconsumptie									

Bron: VTO2022, bewerking Mulier Instituut en Boekmanstichting

Toelichting

Aandeel van de groep, per regel. Lees bijvoorbeeld: Van alle Nederlanders van 18 jaar en ouder maakt 67 procent maandelijks of vaker een wandeltocht. Van de Nederlanders die maandelijks een vorm van podiumkunsten beoefent, maakt 73 procent maandelijks een wandeltocht. Onder de groep die niet aan cultuurbeoefening doet maakt 73 procent wel maandelijks of vaker een wandeltocht.

COLOFON

© Amsterdam, juni 2025

Redactie: Remko van den Dool, Thomas de Hoog, Britt Swartjes

Vormgeving: Imke van Herk

OVER HET MULIER INSTITUUT

www.mulierinstituut.nl

Het Mulier Instituut is een wetenschappelijk onderzoeksbureau dat zich richt op sport en bewegen. Met onderzoek en expertise dragen ze bij aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector.

OVER DE BOEKMANSTICHTING

www.boekman.nl

De Boekmanstichting is het onafhankelijke kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. Zij verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de cultuursector en stimuleert en faciliteert het gefundeerde cultuurdebat.

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

MULIER INSTITUUT

Herculesplein 269

3584 AA Utrecht

www.mulierinstituut.nl

BOEKMANSTICHTING

Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Herengracht 415

1017 BP Amsterdam

www.boekman.nl

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid